

Kommunal overtakelse av vannverk organisert som andelslag eller samvirkeforetak

Norsk Vann Rapport

(Tidligere NORVAR-rapporter)

Det utgis 3 typer rapporter:

Rapportserie A:

Dette er de opprinnelige hovedrapportene. Dette kan være:

- Rapportering av prosjekter som er gjennomført innenfor organisasjonens eget prosjektsystem
- Rapportering av spleiselagsprosjekter hvor to eller flere andelseiere i Norsk Vann BA samarbeider for å løse felles utfordringer
- Rapportering av prosjekter som er gjennomført av andelseiere eller andre. Rapporten vil i slike tilfeller kunne være en ren kopi av originalrapporten eller noe bearbeidet

Fortløpende nummer xx-årstall

Rapportserie B:

Dette er en serie for «enklere» rapporter, for eksempel forprosjekter, som vil være grunnlag for videre prosjektvirksomhet mm.

Fortløpende nummer Bxx-årstall

Rapportserie C:

Dette er rapporter delfinansiert av Norsk Vann, men som er utgitt av andre.

Fortløpende nummer Cxx-årstall

Prosjekresultatene fra Norsk Vann Rapport (serie A og B) kan fritt benyttes internt i egen organisasjon. Når prosjekresultatene benyttes i skriftlig materiale, må kilde oppgis. Viderealg/formidling av resultatene utover dette er kun tillatt etter skriftlig avtale med Norsk Vann BA.

Norsk Vann har ikke ansvar for feil eller ufullstendigheter som måtte forekomme i rapporten og kan ikke stilles økonomisk eller på annen måte til ansvar for problemer som måtte oppstå som følge av bruk av rapporten.

Norsk Vann

Norsk Vann BA, Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Tlf: 62 55 30 30 E-post: post@norskvann.no
www.norskvann.no

Forsidefoto:

Norsk Vann Rapport

Norsk Vann BA

Adresse: Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norskvann.no
Internettadresse: norskvann.no

Rapportnummer:

187 - 2011

ISBN 978-82-414-0329-3

ISSN 1890-8993 (trykt utgave)

ISSN 1890-9248 (elektronisk utg.)

Dato:

2. desember 2011

Antall sider (inkl. bilag):

71

Tilgjengelighet:

Åpen: x

Begrenset:

Rapportens tittel:

Kommunal overtakelse av vannverk organisert som andelslag eller samvirkeforetak

Forfattere:

May Rostad og Svein Aannestad, Kinei AS

Ekstrakt:

Det er ca. 500 andels- eller samvirkevannverk i Norge som forsyner mer enn 50 personer eller 20 husstander/hytter. En del av disse opplever at det av ulike årsaker blir stadig mer krevende å ivareta ansvaret som vannforsyningsleverandør. Vannverk som opplever at utfordringene blir for store, henvender seg gjerne til kommunen med anmodning om at kommunen skal overta anleggene og ansvaret for vannforsyningen til abonnentene.

Denne rapporten gir veiledning til hvordan vannverket og kommunen kan samarbeide i prosessen om overtakelse av vannverket. Det er utarbeidet veiledning for en trinnvis utrednings- og beslutningsprosess for to ulike situasjoner:

1. Vannverket tar initiativet til kommunal overtakelse (kapittel 3)
2. Kommunen tar initiativ til kommunal overtakelse (kapittel 4)

Rapporten inneholder også maler og eksempler som kan være nyttige for kommuner og vannverk som skal i gang med en overtakelsesprosess:

- Mal for utarbeiding av avtale mellom kommunen og vannverket ved en overtakelse
- Mal for inngåelse av avtale med aktuelle grunneiere som har vannledninger og andre anlegg på sin eiendom, som gir kommunen tilgang til anleggene for nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse av anleggene
- To eksempler på kommunestyresak og avtaler som er inngått mellom kommunen og vannverket som er overtatt av kommunen
- Eksempel på politisk vedtatt strategi for overtakelse av vannverk i en kommune

Emneord, norske:

Andels- og samvirkevannverk
Kommunal overtakelse
Selvkostkalkyler

Emneord, engelske:

Cooperative waterworks
Municipal acquisition
Cost recovery calculations

Forord

Det er ca. 500 andels- eller samvirkevannverk i Norge som forsyner mer enn 50 personer eller 20 husstander/hytter. Vannverk som opplever at utfordringene blir for store, henvender seg gjerne til kommunen med anmodning om å overta vannforsyningsanleggene. Det er mange og komplekse utfordringer knyttet til slike overdragelser av både juridisk, økonomisk, teknisk og pedagogisk karakter.

På denne bakgrunn har Norsk Vann sett behovet for å bistå vannverkene og kommunene best mulig i slike prosesser. Gjennom arbeidet med rapporten er det innhentet erfaringer fra ulike overdragelser, samt kartlagt og omtalt aktuelt regelverk. Dette er grunnlaget for anbefalingene om hvordan slike prosesser bør legges opp, herunder forslag til mal for overtakelsesavtale mv.

Hovedformålet med denne veiledningen er å gi råd til prosessen med kommunal overtakelse når vannverket tar initiativ til dette. Siden det i visse tilfelle kan være grunner til at kommunen er den parten som ønsker å overta andelsvannverk uten at andelsvannverket ønsker dette, er det også utarbeidet veiledning for begge parter for denne situasjonen.

May Rostad i Kinei AS har vært engasjert som rådgiver for gjennomføring av prosjektet og er hovedforfatter av rapporten. Svein Aannestad i Kinei AS er medforfatter. Det understrekes at anbefalingene som er gitt i rapporten, ikke er behandlet prinsipielt i Norsk Vanns styrende organer.

Styringsgruppen for prosjektet har bestått av følgende personer:

- Carsten H. Barbøl, Kirkebygden og Ytre Enebakk Vannverk SA
- Rune Lejon, Tromsø kommune
- Asle Aasen, Multiconsult
- Guttorm Jakobsen, Advokatfirmaet Haavind AS
- Christen Ræstad, Sivilingeniør Christen Ræstad
- Trond Thoreid, Blaker Vannverk

Elin Riise har vært Norsk Vanns prosjektleder, og Toril Hofshagen i Norsk Vann har også bidratt med innspill til denne rapporten.

En referansegruppe er invitert til å komme med kommentarer og innspill til rapporten. Innspillene er tatt hensyn til i størst mulig grad. Følgene personer har bidratt i referansegruppen:

- Jan Roger Aas, Årnes Vannverk
- Dag Søvik, Rauma kommune
- Bjørn Støwer, Frosta Vassverk

Norsk Vann vil takke alle medvirkende for et godt samarbeid og gode innspill til prosjektet!

Hamar, 2. desember 2011

Elin Riise

Innholdsfortegnelse

Forord
Sammendrag

1. Innledning	8
1.1. Bakgrunn	8
1.2. Målgrupper og formålet med veiledningen	8
1.3. Veiledningens innhold	9
1.4. Rammene for utarbeiding av veiledningen	9
1.5. Metode for gjennomføring av prosjektet	10
2. Innhenting av erfaringer og aktuelle problemstillinger	10
2.1. Kartlegging med undersøkelse i utvalgte kommuner	10
2.1.1. Hvem var initiativtaker til overtakelsen og hva var bakgrunnen?	11
2.1.2. Organisering av overtakelsesprosessen	12
2.1.3. Økonomi, pris og kvalitet	12
2.1.4. Overføring av ansatte	13
2.1.5. Konfliktområder	14
2.1.6. Erfaringer med regelverk relatert til overtakelsen	14
2.1.7. Kommunal policy mht. overtakelse av vannverk	14
2.1.8. Andre erfaringer	15
3. Trinnvis prosess når vannverk ønsker kommunal overtakelse	16
3.1. Initiativfasen	17
3.2. Vedtak om utredning	17
3.3. Utredningsfasen	18
3.3.1. Standarden på vannverket og aktuelle løsninger	18
3.3.2. Kostnadskalkyler for etablering av tilfredsstillende vannforsyning	20
3.3.3. Beregne selvkost og konsekvenser for abonnentenes årsgebyr	20
3.3.4. Økonomiske konsekvenser når standarden er bedre enn kommunens	21
3.3.5. Finansiering av nødvendige investeringer på vannverket	22
3.3.6. Konsekvensene av at kommunen ikke overtar vannverket	23
3.3.7. Anbefalt prinsippløsning og videre arbeid	23
3.4. Vedtak av intensjonsavtale for overtakelse	23
3.5. Planlegge overtakelse	24
3.5.1. Planleggingens innhold	24
3.5.2. Økonomiske vederlag i forbindelse med overtakelsen	26
3.5.3. Engangsgebyr for tilknytning	27
3.6. Vedtak om overtakelse	27
3.7. Gjennomføring av overtakelsen	27
4. Trinnvis prosess når kommunen tar initiativ til overtakelse	28
4.1. Initiativfasen	29
4.2. Vedtak om utredning	29
4.3. Utredningsfasen	29
4.3.1. Standarden på vannverket og aktuelle løsninger	30
4.3.2. Beregne selvkost og konsekvenser for abonnentenes årsgebyr	30
4.3.3. Forhandling med vannverket om frivillige løsninger	30
4.3.4. Tvangsovertakelse etter ekspropriasjon	31
4.3.5. Anbefalt prinsippløsning	31
4.4. Vedtak om intensjonsavtale for overtakelse	32
4.5. Planlegge overtakelse, eventuelt tvangsovertakelse	32
4.6. Vedtak om overtakelse	33
4.7. Gjennomføring av overtakelsen	33

5. Regelverk	34
5.1. Lovforslaget om kommunale vass- og avløpsanlegg	34
5.1.1. Lovforslaget med kommentarer	34
5.1.2. Økonomiske og administrative konsekvenser	36
5.2. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter helselovgivningen	36
5.2.1. Lover om helsetjenesten og folkehelsearbeid i kommunen	37
5.2.2. Ny helse- og omsorgstjenestelov	37
5.2.3. Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)	37
5.3. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter brannvernlovgivningen	38
5.4. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter beredskapslovgivningen	38
5.5. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter sivilbeskyttelsesloven	39
5.6. Kommunens ansvar og myndighet etter plan- og bygningsloven	40
5.6.1. Kommunens ansvar for planlegging av vannforsyning i kommunen	40
5.6.2. Kommunens ansvar som plan- og bygningsmyndighet	40
5.6.3. Pålegg om tilknytning til kommunal vannforsyning	41
5.7. Ekspropriasjon av vannverk	41
5.7.1. Oreigningsloven om ekspropriasjon til vann- og avløpsformål	41
5.7.2. Plan- og bygningsloven § 16-4 om ekspropriasjon	41
5.7.3. Grunnlovens § 105 og Lov om vederlag ved oreigning av fast eiendom	42
5.7.4. Eksempler på erstatningsutmåling ved ekspropriasjon av vannverk	42
5.7.5. Lov om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven)	44
5.8. Forurensningsforskriften kapittel 16 om kommunale vann- og avløpsgebyr	45
6. Vedlegg	46
Vedlegg 1: Mal for avtale mellom kommune og andelsvannverk	47
Vedlegg 2: Fet kommunes overtakelse av Jahren vannverk	52
Vedlegg 3: Vindafjord kommune overtakelse av Imsdal vassverk	64
Vedlegg 4: Mal for avtale mellom andelsvannverket og grunneiere	67
Vedlegg 5: Retningslinjer for overtakelse av vannverk i Stryn kommune	68
Vedlegg 6: Selvkostkalkyler overtakelse av andelsvannverk	70
Vedlegg 7: Selvkostkalkyler vannverk med bedre standard enn kommunens	71

Sammendrag

Hovedformålet med denne veiledningen er å gi råd til prosessen med kommunal overtakelse av andels- eller samvirkevannverk når vannverket selv tar initiativ til dette. Siden det i noen tilfeller kan være grunner til at kommunen er den parten som ønsker å overta andels- eller samvirkevannverk uten at vannverket ønsker dette, er det også utarbeidet veiledning for begge parter for denne situasjonen.

Overtakelsesprosessen foreslås gjennomført i følgende trinn:

1. *Initiativfase* med dialog mellom vannverket og kommunen. Beslutte om det er grunnlag for å starte utredning om overtakelse og ev. vilkår for dette (mandat)
2. *Utredningsfase*, der kommunen og vannverket i samarbeid utreder alle relevante forhold som kan belyse konsekvensene for partene mht. overtakelse. Anbefaling om videre arbeid
3. Vedtak i kommunestyret og vannverket om en ev. intensjonsavtale om overtakelse med mandat til å starte planlegging av overtakelsen
4. *Planleggingsfase* hvor kommunen og vannverket framskaffer nødvendig dokumentasjon, utarbeider forslag til avtale m.m. og anbefaler inngåelse av avtale/ikke avtale
5. Vedtak om overtakelse i kommunestyret og vannverket
6. *Gjennomføringsfase* hvor overtakelsen iverksettes iht. avtalen. Eventuell oppløsning av vannverket iht. vedtektenes regler for dette

Viktige utredninger som må gjøres:

- Tilstandsvurdering av vannverket, herunder vurdering av behovet for investeringer for å heve standarden opp på kommunens nivå/tilfredsstillende drikkevannsforskriftens krav
- Utføre selvkostberegninger som viser de økonomiske konsekvensene av overtakelsen for årsgebyrene til henholdsvis vannverkets og kommunens abonnenter
- Vurdere hvordan nødvendige tiltak kan finansieres og når de skal gjennomføres, herunder behov for anleggsinnskudd fra vannverkets medlemmer eller særegne kommunale gebyrer

Viktige forhold som må inngå i overtakelsesavtalen:

- Hvilket ansvar kommunen vil ta for vannforsyningen til vannverkets medlemmer med henvisning til kommunens abonnementsvilkår
- Hvilke anlegg, utstyr og tinglyste rettigheter som skal overtas og hvilke som ev. ikke skal overtas
- Definisjon av grensesnittet for hvilke ledninger og anlegg som kommunen tar ansvaret for og hva som blir private stikkledninger
- Hvordan kommunen skal sikre nødvendig tilgang til drift, vedlikehold og fornyelse av vannforsyningsanlegg og kilder ved avtaler med aktuelle grunneiere
- Hvilke tiltak som hhv. kommunen og vannverket skal gjennomføre i forkant av overtakelsen
- Økonomiske forhold knyttet til overtakelsen, gjennomføring av tiltak og kommunale gebyrer

Viktig dokumentasjon som bør framskaffes av andels- eller samvirkevannverket:

- Ledningskartverk
- Dokumentasjon av tekniske anlegg og driftsinstrukser
- Vannverkets driftsrutiner
- Vannverkets egenerklæring mht. hendelser og driftsproblemer de siste 5-10 årene og ev. kritiske forhold ved ekstremvær som tørke, flom og snøsmelting

- Mattilsynets ev. tilsynsrapporter og pålegg

Denne veiledningen tar også opp problemstillingen der kommunen ønsker å overta andels- eller samvirkevannverket, men der vannverket ikke ønsker dette. Veiledningen anbefaler at kommunen i det lengste må unngå tvangsovertakelse gjennom å satse på en prosess der formålet er å skape forståelse for nødvendigheten av overtakelsen. Noen ganger kan det være grunner for at kommunen må foreta tvangsovertakelse. Det kan være nødvendig for å sikre innbyggerne hygienisk betryggende drikkevann og/eller fordi det må legges kommunale avløpsledninger for opprydning av forurensinger i vannverkets forsyningsområde. I kapittel 4 er det gitt anbefaling til gjennomføring av slike prosesser, samt at det i kapittel 5 er gjort rede for regelverket som kommunen må benytte som hjemmelsgrunnlag.

English summary

This report is published in Norwegian by Norwegian Water BA (Norsk Vann BA).

Address: Vangsvegen 143, N-2317 Hamar, Norway
Phone: + 47 62 55 30 30
E-mail: post@norskvann.no
Website: www.norwegian-water.no / www.norskvann.no

Report no: 187 - 2011
Report title: Municipal acquisition of waterworks organized as cooperatives
Date of issue: 2th of December 2011
Number of pages: 71

Keywords: Cooperative waterworks
Municipal acquisition
Cost recovery calculations

Author: May Rostad, Kinei AS
Svein Aannestad, Kinei AS

ISBN: 978-82-414-0329-3
ISSN 1504-9884 (printed edition)
ISSN 1890-8802 (electronic edition)

Summary:

It is approximately 500 cooperative waterworks in Norway, which supplies more than 50 persons or 20 houses/cottages. Some of the waterworks finds it, for various reasons, increasingly difficult to fulfill its responsibilities as water supplier. The cooperative waterworks who feels a major challenge, often appeals to the municipality with a request of taking over the plants and the responsibility for water supply to the subscribers.

This report provides guidance on how the waterworks and the municipality may cooperate in the process of transference of the waterwork. The guidance shows a process for planning step by step and making decisions for two different situations:

1. The waterworks takes the initiative (Chapter 3)
2. The municipality takes the initiative (Chapter 4)

The report also includes templates and examples that can be useful for municipalities and waterworks who are planning a process of transference:

- Template for a contract between the municipality and a cooperative waterwork
- Template for entering into agreements with relevant landowners with water pipes and other facilities on their property
- Two examples of Municipal decisions and contracts between the municipality and the waterwork
- Example of a political strategy adopted for the transference of cooperate waterworks in one municipality

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Det er ca. 500 andels- eller samvirkevannverk i Norge som forsyner mer enn 50 personer eller 20 husstander/hytter. Mange av disse leverer gode tjenester til sine medlemmer og har et godt samarbeid med kommunen. Disse vil normalt ønske å drive videre i egen regi. Andelsvannverk må innen 1.1.2013 være organisert som samvirkeforetak etter samvirkeloven.

En del vannverk opplever at det blir stadig mer krevende å ivareta ansvaret som vannforsyningsleverandør. Dette fordi regelverket stadig blir strengere og krever mer avanserte prosesstekniske anlegg, men også fordi det kan være utfordringer med å rekruttere personell til virksomheten. Ny samvirkelov, ny dampsikkerhetsforskrift og strengere håndhevelse av drikkevannsforskriften mht. krav om to hygieniske barrierer, er eksempler på stadig mer krevende regelverk.

Vannverk som opplever at utfordringene blir for store, henvender seg gjerne til kommunen med anmodning om at kommunen både skal overta anleggene og ansvaret for vannforsyningen til abonnentene. Noen overtakelser viser seg å gå knirkefritt, mens andre kan bli gjenstand for høyt konfliktnivå og lange prosesser. Det rapporteres om ulike utfordringer av juridisk, økonomisk, teknisk og pedagogisk/psykologisk karakter.

For å bistå vannverkene og kommunene best mulig i slike prosesser, beskriver rapporten erfaringer fra ulike overtakelser og kommer med anbefalinger om hvordan prosessen bør legges opp, herunder forslag til mal for overtakelsesavtale.

1.2. Målgrupper og formålet med veiledningen

Målgruppen for veiledningen er både kommunen og vannverkene. Det er vektlagt å gi veiledning til hvordan en overtakelsesprosess kan gjennomføres på en måte som kan sikre god dialog og forhandlinger mellom to likeverdige parter.

Det kan likevel være enkelte tilfeller der vannverk ikke ønsker overtakelse, men kommunen likevel ønsker å overta ansvaret for vannforsyningen, eksempelvis ut fra hensynet til innbyggernes helse og sikkerhet. Kommunen må da ta et særlig ansvar for å kjøre en god prosess med vannverket, for å ivareta deres interesser og komme fram til en omforent løsning, om mulig uten tvangstiltak.

Det er ikke noe mål i seg selv at kommuner skal overta vannverk, da abonnenteide og kommunalt eide vannverk er likeverdige og lovlige måter å organisere vannforsyningen på. Felles for alle vannverk er imidlertid at vannforsyningen må ha en kvalitet, sikkerhet og beredskap som tilfredsstiller lover og forskrifter.

Hovedformålet med denne veiledningen er å gi råd til prosessen med kommunal overtakelse av andels- eller samvirkevannverk når vannverket tar initiativ til dette. Siden det i visse tilfelle kan være grunner til at kommunen er den parten som ønsker å vannverk uten at vannverket ønsker dette, er det også utarbeidet veiledning for begge parter for denne situasjonen.

1.3. Veiledningens innhold

Kapittel 2 inneholder erfaringer fra kommuner som har gjennomført prosesser med overtakelse av vannverk. Resultatene danner grunnlag for aktuelle tema og fokus i veiledningen.

Kapittel 3 og 4 inneholder veiledning for en trinnvis utrednings- og beslutningsprosess for to ulike situasjoner:

- Vannverket tar initiativet til kommunal overtakelse (kapittel 3)
- Kommunen tar initiativ til kommunal overtakelse (kapittel 4)

Vedlegg 1 inneholder en mal for utarbeiding av avtale mellom kommunen og vannverket ved en overtakelse. Malen er dels en sjekkliste for viktige forhold som avtalen må inneholde, dels forslag til formuleringer for alternativt innhold i avtalen. Malen bygger på avtalen fra Fet kommune, avtaler anvendt i Saltdal kommune samt innholdet i denne veiledningen.

Vedlegg 2 og 3 presenterer kommunestyresakene og avtalene som er inngått for to kommuner og vannverk som de har overtatt. Dette gjelder Fet kommunes overtakelse av Jahren Vannverk og Vindafjord kommunes overtakelse av Imsdal Vannverk.

Vedlegg 4 inneholder en mal for inngåelse av avtale mellom vannverk og aktuelle grunneiere som har vannledninger og andre anlegg på sin eiendom. Avtalene gir kommunen tilgang til anleggene for nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse av anleggene etter overtakelsen av vannverket.

Vedlegg 5 inneholder Stryn kommunes politisk vedtatte strategi for overtakelse av vannverk.

I de fleste kommuner er det kommunen selv som er eier og leverandør av vannforsynings-tjenester. I tillegg er kommunen myndighet, dvs. forvalter av regelverk som gir rammer for vannforsyningen, uavhengig av hvem som er vannverkseier. Kapittel 5 gjør rede for regelverk som viser kommunens ansvar for vannforsyning i kommunen, samt hvilke lover og forskrifter som kan benyttes som hjemmelsgrunnlag ved kommunal overtakelse av vannverk.

1.4. Rammene for utarbeiding av veiledningen

I kapittel 3 og 4 tar veiledningen utgangspunkt i at kommunen og vannverket er to likeverdige parter som forhandler seg fram til løsninger til det beste for vannforsyningen for alle abonnentene. Det ligger imidlertid i sakens natur at vannverket først og fremst vil søke å ivareta egne abonnenters interesser, mens kommunen må ivareta alle de kommunale abonnentenes interesser.

Kommuner har i utgangspunktet ingen plikt til å dekke vannforsyningen til et gitt område, og derfor heller ikke plikt til å overta andels- eller samvirkevannverk. En overtakelse må oppnås innenfor rammene av gjeldende regelverk, noe som innebærer en balansegang mellom pragmatiske løsninger innenfor regelverkets rammer og avveininger av politiske og økonomiske hensyn på kort og lang sikt.

Kommunen er, i tillegg til å være tjenesteleverandør av vannforsyningstjenester, også myndighetsutøver. I veiledningen gjør vi derfor rede for i hvilke tilfeller det er aktuelt for kommunene å utøve myndighet iht. regelverket. Kommunen blir i praksis den sterke parten i en slik forhandling, og må forvalte sin rolle med forstand i forhold til denne erkjennelsen.

En kommune som opptrer arrogant i forhold til vannverket, står i fare for å etablere et dårlig forhandlingsklima som igjen reduserer muligheten for å komme fram til gode løsninger for alle parter.

For kommuner som har mange andels- eller samvirkevannverk det kan være aktuelt å overta, kan det være formålstjenlig å utarbeide kommunale retningslinjer for prosess og prinsipper ved overtakelse. Stryn kommune har utarbeidet slike, jf. vedlegg 5.

1.5. Metode for gjennomføring av prosjektet

Prosjektet har bestått av følgende hovedaktiviteter:

- Gjennomføring av spørreundersøkelse blant kommuner som har overtatt vannverk
- Innhenting av erfaringer fra styringsgruppens medlemmer
- Valg av tema og struktur på veiledningen
- Utarbeiding av veiledning, maler og sluttrapportering

Valg av tema og struktur på veiledningen er grundig drøftet i styringsgruppen, basert på erfaringer fra kommuner kartlagt i dette prosjektet, samt styringsgruppens og referansegruppens øvrige erfaringer.

2. Innhenting av erfaringer og aktuelle problemstillinger

2.1. Kartlegging med undersøkelse i utvalgte kommuner

Vannverksregisteret (VREG) ved Folkehelseinstituttet er et nasjonalt register med historiske data over vannverk som forsyner minst 50 personer eller minst 20 husstander/hytter. Det er derfor benyttet data fra VREG (vannverkene rapporterer fra og med 2009 til Mattilsynets tilsynsregister MATS/VREG) for årene fra 2006 til og med 2010, for å identifisere andelsvannverk som hadde blitt overtatt av vertskommunen i løpet av denne perioden.

Ved utvelgelsen av aktuelle vannverk for en nærmere undersøkelse, ble det bl.a. lagt vekt på følgende forhold:

- Geografisk spredning (vannverk fra ulike fylker)
- Ulik størrelse
- Vannverk som i hovedsak forsyner fastboende
- Vannverk som i hovedsak forsyner hytter
- Vannverk som forsyner både fastboende og hytter
- Vannverk både i "by og land"

Det ble plukket ut 16 vannverk som hadde blitt overtatt av vertskommunen. Disse ble registrert med følgende informasjon:

- Kommunen vannverket er lokalisert i
- Antall innbyggere vannverket forsynte/forsyner
- Kontaktperson i kommunen

De 16 kommunene ble kontaktet via e-post, hvor det ble orientert om det aktuelle prosjektet og oppfordret til å besvare et spørreskjema med følgende hovedområder:

1. Initiativtaker til overtakelsesprosessen og hva var bakgrunnen
2. Organisering av overtakelsesprosessen
3. Økonomi, pris og kvalitet
4. Overføring av evt. ansatte
5. Konfliktområder
6. Erfaringer med regelverk relatert til overtakelsen
7. Kommunale strategier relatert til ansvaret for vannforsyning i tettbebyggelser
8. Andre erfaringer eller kommentarer til prosessen med overtakelse av vannverket

I tillegg til spørreundersøkelsen ble den enkelte kommune bedt om følgende dokumenter:

- Kopi av kommunestyresaken som ligger til grunn for overtakelsen
- Eventuelle avtaledokument i forbindelse med overtakelsen
- Eventuelle andre sentrale dokumenter i tilknytning til overtakelsen

Av de 16 kommunene som ble forespurt, svarte følgende 8:

- Kvam kommune
- Fusa kommune
- Vindafjord kommune
- Re kommune
- Fet kommune
- Sveio kommune
- Oppdal kommune
- Haram kommune

Omfang og detaljeringsgrad i svarene varierer betydelig. Oppsummering av spørreundersøkelsen er derfor foretatt samlet, uten direkte henvisning til den enkelte kommune. I det følgende presenteres svarene på hovedspørsmål og utdypende spørsmål.

I tillegg har Saltdal kommune sendt eksempler på overtakelsesavtaler, maler og kopi av kommunestyrevedtak. Saltdal har overtatt tre andelsvannverk og nedlagt mye arbeid i disse prosessene. Dette har vært viktige bidrag til prosjektet. Stryn kommune har også bidratt med gode råd.

2.1.1. Hvem var initiativtaker til overtakelsen og hva var bakgrunnen?

Utdyping av årsaken(e) til at overtakelsesprosessen ble startet (som for eksempel dårlig vannkvalitet, dårlig økonomi, fremføring av kommunal vann- og avløpsledning til området) og hva som i utgangspunktet var partenes holdning til overtakelse:

- Grunnet behov for store investeringer, hyppige brudd og utbygging til nye boligområder, var det enighet om at kommunen burde overta. Forutsetning at vannverket skulle få igjen økonomisk for sin dugnadsinnsats
- Initiativ fra vannverket grunnet leveringsproblemer. Kommunen positiv til overtakelse. Benytter anledningen til avkloakking av det aktuelle området
- Initiativ fra vannverket. Problem med ustabil leveranse. Behov for store investeringer. Høyere gebyrer enn kommunen. Kommunal praksis med å overta vannverk når det ønskes fra vannverkene

- Initiativet kom fra vannverket. Grunnen var at det var vanskelig å finne abonnenter som var villig til å ta på seg styreverv samt problemer med fagkompetanse til driften
- Initiativet kom fra vannverket. Årsaker var dårlig kvalitet, store investeringsbehov og ingen driftsorganisasjon
- Kommunalt vedtak om overtakelse av alle andelsvannverkene i kommunen innen en bestemt tidsfrist. Det aktuelle vannverket drev på dispensasjon pga. dårlig kvalitet
- Initiativet kom fra styret i vannverket grunnet dårlig vannkvalitet. Vannverket forsynte også kommunale virksomheter som skole, barnehage og omsorgsboliger. Den dårlige vannkvaliteten medførte at det ble satt fart i prosessen

2.1.2. Organisering av overtakelsesprosessen

Gi en kortfattet beskrivelse av hvordan prosessen ble organisert, herunder:

- *Hvem var involvert i prosessen fra henholdsvis vannverkets og kommunens side?*
- *Forelå det noe mandat og eierbeslutninger hos begge parter, ev. utredninger som ble gjort om vannverket mht. standard og risikoforhold?*
- *Informasjon – og kommunikasjon med abonnenter/eierne av det private vannverket forut for og underveis i prosessen?*
- *Mattilsynets ev. rolle i forkant og underveis (hvis aktuelt)?*
- Avtale om overtakelse utarbeidet av rådmannen og styret i vannverket i fellesskap. Vannverket ønsket økonomisk kompensasjon som skulle brukes til felles tiltak innen forsyningsområdet (velferdstiltak). Vannverket besørget konsulentvurdering av investeringsbehovet, som var meget stort
- Positivt kommunestyrevedtak om overtakelse. Fra vannverket deltok styreleder/styret og fra kommunen enhetsleder og saksbehandler i avd. kommunalteknikk. Kommunestyret fastsatte mandatet. Kommunen gjorde det meste av arbeidet med innhenting av grunneiertyllatelser, registrering av ledninger og alt tilgjengelig materiale vedr. vannverket. Det ble sendt informasjonsskriv til abonnentene. Mattilsynet deltok ikke i prosessen
- Styre- og årsmøtevedtak i vannverket der de ba om kommunal overtakelse. Fra kommunen deltok teknisk sektor. Næringsmiddeltilsynet ikke direkte involvert. Teknisk sektor kjente vannverket fra før via faglig involvering i driften
- Mandat fra medlemsmøte og styret i vannverket. Intensjonsvedtak fra kommunestyret i tilknytning til budsjettbehandlingen. Som grunnlag for forhandlinger ble ledningsnett, kilder og rettigheter kartlagt. Vannverket informerte sine abonnenter om økonomiske konsekvenser og vilkår ved overtakelsen

2.1.3. Økonomi, pris og kvalitet

1. *Hva var prisen til vannverkets abonnenter i forhold til kommunens pris/gebyr?*
2. *Hadde vannverket tilfredsstillende kvalitet/standard eller var det nødvendig med betydelige investeringer?*
3. *Redegjør kort om det økonomiske oppgjøret ved overdragelsen:*
  - *Prinsipper for verdsetting/taksering av vannverket?*
  - *Ble vannverket overdratt vederlagsfritt til kommunen eller betalte kommunen noe?*
  - *Betalte abonnentene i vannverket kommunalt tilknytningsgebyr og/eller anleggsinnskudd?*
4. *Erfaringer mht. forhandlinger om økonomiske vilkår ved overdragelsen?*

- Vannverket og kommunen besørget hver sin taksering. Bygde mye på tidligere ekspropriering av annet vannverk. Alt ledningsnett ble lagt inn digitalt på kommunens ledningskartverk med rørtype, dimensjon og alder. På dette grunnlag ble teknisk restverdi av ledningsnettet beregnet. Tilknytningsgebyr ble beregnet, men ikke krevd inn fra den enkelte abonnent. Sum tilknytningsgebyr ble fratrasket verdien på vannverket. Erstatningssummen brukt til fellestiltak inne forsyningsområdet
- Av fem overtatte vannverk er det gitt økonomisk kompensasjon i to tilfeller i samme kommune. Dette representerer forskjellbehandling. Ved at sum tilknytningsgebyr blir fratrasket samlet kompensasjonssum, mener mange abonnenter at de betaler for ledningsnettet to ganger; først gjennom andelsvannverket og deretter som abonnent i det kommunale vannverket
- Etter overtakelsen; kommunale gebyrsatser. Abonnentene betalte ikke tilknytningsgebyr til kommunen. Vannverket måtte oppgraderes med bl.a. bedre slokkevann. Deler av forsyningsområdet ble kloakkert. I disse områdene ble også vannledningsnettet fornyet. Kommunen overtok ledningsnett og kummer vederlagsfritt. Produksjonsanlegget måtte vannverket selv avhende (lite og gammelt). Begge parter fornøyde med de økonomiske løsninger og prinsipper som ble lagt til grunn
- Vannverket er bygd etter samme normer som de kommunale. Vannverket i ferd med å foreta en betydelig oppgradering med nye brønner og pumpehus. Ingen reservevannforsyning, for lite høydebasseng og ingen overvåking eller alarmsystem. Årsgebyret for vanlig bolig 25 % høyere enn i kommunen. Ingen økonomisk kompensasjon til vannverket. Kommunen overtar alle passiva og aktiva fra en bestemt dato. Abonnentene får samme rettigheter og plikter som øvrige kommunale abonnenter
- Gebyrene økte noe ved kommunal overtakelse. Nødvendig med betydelige investeringer for å øke kvaliteten. I prinsippet overtok kommune vannverket vederlagsfritt, men overtok også vannverkets lån. Abonnentene betalte ikke tilknytningsgebyr til kommunen
- Abonnentene måtte betale tilknytningsgebyr til kommunen. Mattilsynet stilte klare krav til vannverket om nødvendige tiltak. Kommune betalte ikke vannverket noe for overtakelsen. Vannverket betalte for de utbedringer og kostnader ved ledningsframføring som ble krevd (lite vannverk med bare hytteabonnenter). Forhandlinger om økonomiske vilkår ved overdragelsen krever god planlegging, gode avklaringer og tid for gjennomføring (ikke hastesak)
- Andelsvannverket er bygd etter kommunale retningslinjer og med kommunale og statlige tilskudd
- Årsavgiften noe høyere i det andelsvannverket enn det kommunale. Betydelige investeringer nødvendig grunnet dårlig vannkvalitet. Kommunen overtok ledningsnettet vederlagsfritt. Innestående midler ble også overtatt av kommunen. Abonnentene betalte tilknytningsgebyr ved tilknytning til det kommunale anlegget

2.1.4. Overføring av ansatte

Hadde vannverket ansatte som ble overført til kommunen, evt. hvor mange – eller var driften av det private vannverket basert på dugnad blant andelseierne?

Dersom vannverket hadde ansatte som ble overført til kommunen, beskriv prosess og viktige problemstillinger:

- *Ble det gjennomført en formell prosess og eventuell drøfting med de ansatte; hvis ja, av hvem og hvordan?*
- *Ev. forskjeller i lønn- og arbeidsvilkår i andelsvannverk kontra i kommunen?*

I de kartlagte vannverkene som er overtatt av kommuner var det ingen ansatte. Vannverkene ble enten driftet ved at abonnentene bidro ved vederlagsfrie dugnader og/eller at tekniske oppgaver ble løst ved kjøp av tjenester

2.1.5. Konfliktområder

Var det spesielle konfliktområder mellom partene? Beskriv hvilke og hvorfor disse oppsto sett fra begge parter side.

- Ingen spesielle. "Smertefri" overdragelse
- Stor utbygging av andelsvannverket like før kommunal overtakelse med betydelige overskridelser. Derfor grundig kommunal gjennomgang av kvalitet og økonomi før overtakelse uten at det skapte konflikter
- Diskusjon om vannverkets økonomiske forpliktelser og bidrag i forbindelse med overtakelsen. God dokumentasjon er viktig
- De største brukerne ønsket ikke overgang til kommunalt vannverk grunnet avtale om årsgebyr tilsvarende en enebolig. Ved kommunal overtakelse ble det krav om vannmåler og betaling etter forbruk. Ingen landbrukseiendommer ble av denne grunn med. Disse skaffet seg egen vannforsyning
- Begge parter enige om løsninger som ble valgt. Ingen konfliktområder grunnet regelverk. Bistand av advokat til å sette opp avtaler

2.1.6. Erfaringer med regelverk relatert til overtakelsen

Hvilke regelverk var sentralt for overtakelsesprosessen og hvordan fungerte regelverket som støtte og/eller problem for resultatet? (plan- og bygningsloven, drikkevannsforskriften, arbeidsmiljøloven (hvis ansatte), eventuelt annet relevant regelverk):

- Drikkevannsforskriften betydning i forhold til behovet for tiltak/investeringer. Dette bidro til å skape forståelse for at kommunen burde overta. Ved overtakelsen tok kommunen over de plikter vannverket hadde/har i forhold til drikkevannsforskriften

2.1.7. Kommunal policy mht. overtakelse av vannverk

Har/hadde kommunen en kommunal strategi mht. ansvar for drikkevannsforsyning i alle kommunens tettbebyggelser i form av hovedplan for vannforsyning, i kommuneplanen eller lignende? Ev. at kommunen ønsker å rydde opp i utslipp fra spredt bebyggelse med kommunal ledning og at kommunal vannforsyning også blir relevant. På hvilken måte hadde slike strategier, evt. manglende strategier, betydning for overtakelsesprosessen?

- Kommunens hovedplan for vannforsyning danner grunnlag for valg av drikkevannskilder, forsyningsområder, nødvendige utbygginger mv. uavhengig av eierforhold. Tidligere kommunalt vedtak om å arbeide for overtakelse av andelsvannverk. Dette er tatt bort i siste hovedplan for vannforsyning
- Kommunen har ingen bevisst strategi for å overta andelsvannverk, men ser det som naturlig å bidra til overtakelse dersom dette er ønskelig. Kommunen vurderer alltid om det er hensiktsmessig å utnytte avkloakking til også å få frem vannledninger. Dersom det er privat vannforsyning gjøres det avtale med andelsvannverket
- Kommunen overtar andelsvannverk etter hvert som de får problemer med driften, særlig grunnet krav til kompetanse og kvalitet

- Kommunen overtar ikke andelsvannverk til drift og vedlikehold. Dersom andelsvannverk legges ned og abonnentene får forsyning fra kommunal ledningsnett, overtar ikke kommunen vannverkets ledningsnett. Dette får status som et privat stikkledningsnett med solidarisk driftsansvar for abonnentene fra utkastpunktet. Dette fordi andelsvannverk sjelden kan dokumentere tilstanden på ledningsnettet. Ved tilkopling til kommunal vannledning blir andelsvannverket fysisk frakoblet samt at det blir montert tilbakeslagsventil og vannmåler ved uttaket som rutinemessig avleses av kommunen. Dette for å forhindre forurensede tilbakeslag og for å oppdage lekkasjer
- Kommunen hadde ikke hovedplan for vannforsyning på overtakelsestidspunktet. Vi konkluderte med at vannforsyning var en kommunal oppgave når andelsvannverkene ikke lenger klarte det i egen regi
- Strategi var nedfelt i Hovedplan for Vassforsyning, hvor tilslutning/overtakelse av andelsvannverk var tema og lagt inn i handlingsplanen
- Ingen kommunal strategi mht. overtakelse av andelsvannverk

2.1.8. Andre erfaringer

Eventuelle andre erfaringer som kan være nyttige for de som skal gjennomføre tilsvarende prosess med kommunal overtakelse av andelsvannverk:

- Det bør gå klart fram av avtalen hva som skal tas over av kommunen. Dette bør være tilpasset de kommunale abonnementsvilkårene og definisjon på hva som skal være henholdsvis privat og kommunal ledning. Andelsvannverk har ulike vedtekter hvorav mange legger ledning helt fram til grunnmur eller tomtegrense. Kommuner har ofte en avgrensning ved hovedledningen hvor abonnenten eier anboringsklave
- Tar kommune over vannverk med alt ledningsnett og retter og plikter, kan det skape ulikheter i forhold til kommunale regler og skape ulikheter mellom områder i kommunen. Overtakelse med taksering/verdivurdering bidrar som oftest til dyrere vannforsyning (avgifter) enn vederlagsfri overtakelse. Dokumentasjon på plikter og rettigheter må gå klart frem og følge overtakelsen
- Kommunal overtakelse var ønsket av andelsvannverket. Med en positiv kommunal innstilling for vannverkets utfordringer og problemer, gikk prosessen veldig fint!
- Erfaring med flere overtakelser, både små og store vannverk. Ingen er helt like, men lik behandling og like krav i forhold til hva som følger med i overtakelsen, verdsetting og vilkår er viktige
- Overtakelse av andelsvannverket med framføring av vann fra kommunal vannforsyning, muliggjør tilkopling av flere gardsbruk. Kommunestyret ser det som ønskelig at flest mulig gardsbruk blir tilknyttet kommunal vannledning. Kommunestyret ber i den forbindelse rådmannen om en gjennomgang og avklaring av gebyrforskriften for tilknytnings- og årsavgifter for kommunal vannforsyning til gårdsbruk
- Svært vanskelig å få fornuftig dokumentasjon på hva som ligger i grunnen av ledninger, forgreininger og kvaliteten på disse

3. Trinnsvis prosess når vannverk ønsker kommunal overtakelse

Tabellen viser skjematisk hvordan prosessen anbefales lagt opp i de tilfeller andels- eller samvirkevannverk ønsker kommunal overtakelse. De følgende kapitlene gir mer utfyllende veiledning til gjennomføring av hvert steg i prosessen.

Trinnsvis prosess – Vannverket ønsker kommunal overtakelse	
Initiativfasen	<ul style="list-style-type: none"> - Vannverket kontakter kommunen med forespørsel om overtakelse - Uformell dialog: Aktuelle kommunale strategier og vannverkets motivasjon og begrunnelser - Kommunens administrasjon utarbeider grunnlag for vedtak om utredning, inkl. organisering og ansvar
Vedtak om utredning	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunestyret eller rådmannen beslutter etablering av et prosjekt og gir mandat til utredning av konsekvenser ved overtakelse av vannverket. Ev. vilkår om at planlagte investeringer i vannverket fryses mens utredningsarbeidet pågår for å hindre feilinvesteringer - Alternativt avvises forespørselen pga. kommunens prinsipielle holdning
Utredningsfasen	<p>Etablering av prosjektorganisasjon med kommunal prosjektledelse og deltakelse fra vannverket med ansvar for utredning av:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Standarden på kilde, vannbehandling og distribusjonsnett - Behovet for tiltak for å oppnå en tilfredsstillende vannforsyning - Grove kostnadskalkyler og gebyrmessige konsekvenser for ulike alternativ både for vannverkets og kommunens abonnenter - Konsekvensvurdering av at kommunen ikke overtar - Anbefalt prinsippløsning, ev. investeringsbehov, finansieringsløsning samt konsekvenser for gebyrer
Vedtak av intensjonsavtale	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunestyret og vannverket tar stilling til anbefalingene ved å vedta en intensjonsavtale om overtakelse med rammer for videre arbeid med planlegging av hvordan kommunal overtakelse skal gjennomføres - Alternativt vedtar kommunen eller vannverket at saken avsluttes uten overtakelse
Planlegge overtakelsen	<p>Prosjektorganisasjonen planlegger alle sider ved gjennomføringen av kommunal overtakelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utarbeide grunnlag for økonomisk oppgjør ved overtakelse og gjennomføring av tiltak. - Utarbeide forslag til avtale om overtakelse og vilkårene for dette.
Vedtak om overtakelse	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunestyret og andels- eller samvirkevannverkets årsmøte vedtar overtakelsesavtalen.
Gjennomføring	<ul style="list-style-type: none"> - Gjennomføre avtalte tiltak relatert til overtakelsen og formell overtakelse - Avvikle vannverket iht. vedtektene

3.1. Initiativfasen

Årsakene til at et vannverk kontakter kommunene med forespørsel om overtakelse kan være flere. Den mest vanlige er at vannverket ikke makter å gjennomføre alle investeringer for å tilfredsstille drikkevannsforskriftens krav. En annen årsak kan være at epoken med drift av vannverket basert på mye dugnadsinnsats fra ildsjeler er over. Selv om vannverkets standard er god og prisene lave for abonnentene, må vannverket da likevel be kommunen om overtakelse.

Når kommunen mottar henvendelsen fra vannverket, bør vannverket og kommunens administrasjon gå i dialog for å kartlegge begge parter rammer og forventninger til den videre prosessen.

Dersom vannverket selv ønsker å lede avklaringsprosessen med kommunen, er det positivt. I den videre veiledningen er det imidlertid tatt utgangspunkt i at det er kommunen som tar ledelsen i denne prosessen.

3.2. Vedtak om utredning

Når henvendelsen med ønske om kommunal overtakelse kommer fra vannverket, må kommunens administrasjon legge fram en sak for kommunestyret for å få et mandat til å foreta en grundig utredning av alle konsekvenser av en eventuell kommunal overtakelse. Alternativt kan dette besluttes av rådmannen, hvis det er innenfor hans/hennes fullmakter. I noen kommuner kan det være lagt en policy i hovedplanen for vannforsyning og/eller at tidligere saker gir føringer for kommunens holdning til overtakelse av vannverk.

Dersom administrasjonen innstiller på avvisning av henvendelsen med begrunnelse i kommunens prinsipielle holdning, anbefales det at beslutningen tas av kommunestyret. Kommunen må i et slikt tilfelle være seg bevisst konsekvensen av at kommunen ikke overtar, herunder vurdere alternative måter som kommunen kan bistå vannverket på for å sikre abonnentene en tilfredsstillende vannforsyning. Ut fra at både overtakelse og ikke overtakelse kan ha ukjente konsekvenser, må kommunen vurdere behovet for en utredningsfase før vedtak om avvisning eller overtakelse gjøres endelig.

Kommunen bør ikke ta stilling til henvendelsen om overtakelse, før konsekvensene er tilstrekkelig utredet. For å få til et godt samarbeid med vannverket i utredningsfasen, anbefales det å opprette en prosjektorganisasjon med kommunal prosjektledelse og deltakelse fra vannverket i prosjektgruppen. Prosjektet må gis mandat til å foreta nødvendige utredninger.

Det må også tas stilling til hvem som skal bekoste nødvendige utredninger; kommunen, vannverket eller begge parter. Kostnadene med utredningene kan inngå i selvkost-grunnlaget for de kommunale vanngebyrene.

Dersom en eventuell overtakelse vil berøre ansattes arbeidssituasjon, plikter partene (kommunen og andelsvannverket) å informere de berørte og deres tillitsvalgte, jf. arbeidsmiljøloven § 8-2 "Plikt til informasjon og drøfting".

Kommunen kan ev. sette som vilkår at planlagte investeringer i vannverket fryses inntil utredningsarbeidet om aktuelle løsninger og behovet for tiltak er gjort i prosjektets utredningsfase. Dette kan være viktig for å hindre feilinvesteringer.

3.3. Utredningsfasen

Når kommunen (administrativt eller politisk) har besluttet å opprette et utredningsprosjekt, inviteres vannverket til å delta. Kommunen må utnevne en prosjektleder som får ansvaret for å gjennomføre prosjektet. Prosjektgruppen etableres med representanter fra kommunen og vannverket. Som første oppgave utarbeides en prosjektplan med hvilke hovedaktiviteter utredningsarbeidet skal bestå av, tidfestet framdriftsplan og budsjett. Utredningene må omfatte tilstrekkelig informasjon til at både kommunen og vannverket kan ta stilling til overtakelse eller ikke.

Resultatmålet for utredningsprosjektet bør være en rapport som inneholder følgende utredninger og anbefalinger:

1. Standarden på kilde, vannbehandling og distribusjonsnett
2. Hvordan vannverkets eventuelle forpliktelser overfor andre enn egne abonnenter skal ivaretas, for eksempel avtaler om salg av vann til andre vannverk eller slokkevann. Dette er viktig for å få fram eventuelle investeringsbehov
3. Grove kostnadskalkyler, dvs. utredning på skisseprosjektnivå, for etablering av tilfredsstillende vannforsyning for aktuelle alternative løsninger
4. Selvkostkalkyler, ev. med ulike modeller for finansiering av nødvendige tiltak, som også viser konsekvenser for abonnentenes årsgebyr. Dette må omfatte selvkostkalkyler for abonnentene i det aktuelle forsyningsområdet isolert sett, og samlet for alle kommunens abonnenter inkl. abonnentene fra vannverkets forsyningsområde. Selvkostberegningene må gjøres i et 10-15 års perspektiv for å se på effekten av eventuelle nye abonnenter som kan knyttes til vannforsyningen
5. Konsekvensvurdering av at kommunen ikke overtar
6. Anbefalt av prinsippløsning, inklusiv eventuelle investeringsbehov, finansieringsløsning samt konsekvenser for gebyrer på kort og lang sikt

3.3.1. Standarden på vannverket og aktuelle løsninger

Kommunen må få full kjennskap til hva som er standarden på vannverket, slik det foreligger i dag. Det må gjøres en vurdering av hvordan denne kunnskapen skal fremskaffes. Dersom vannverket selv har vurdert tilstand og investeringsbehov, ev. i samråd med Mattilsynet, kan dette benyttes som et utgangspunkt.

De mest sentrale spørsmålene i diskusjonen om hva som må gjøres for å få en tilfredsstillende vannforsyning er:

- Er det fortsatt aktuelt å videreføre vannverkets kilde/vannbehandlingsanlegg, eller bør abonnentene knyttes til eksisterende kommunal vannforsyning?
- Hva er eller vil være godkjenningsvilkårene fra Mattilsynet? Må det foretas klausuleringer? Bør erstatninger til grunneiere avklares på forhånd?
- Er det kommunale eller private avløpsløsninger for området - og hva bør være fremtidig løsning?
- Hvordan skal behovet for slokkevann dekkes i det aktuelle området?

Beliggenheten vil avgjøre om det er mest hensiktsmessig å forsyne abonnentene med vann fra et annet vannverk, eller om andels- eller samvirkevannverket fortsatt skal benyttes.

Standarden på vannforsyningssystemet må vurderes grundig:

1. Vannkilden inkludert:

- Nedbørsfelt/vanntilsigsområder
- Vanninntak og transportsystem for råvann

- Vannbehandlingsanlegget

2. Distribusjonssystemet for rentvann inkludert:

- Hovedledninger
- Fordelingsnett
- De delene av stikkledningene som ev. skal overtas av kommunen iht. de kommunale abonnementsvilkårene
- Tunneler
- Høydebasseng
- Pumpestasjoner
- Rørbruddsventiler

Det må gjøres en fagmessig vurdering av både teknisk standard og av om vannforsyningen tilfredsstiller, eller kan oppgraderes til å tilfredsstille, drikkevannsforskriftens krav. Eventuelle krav eller uttalelser fra Mattilsynet kan være til nytte i vurderingen.

Det anbefales å benytte Norsk Vanns måle- og vurderingssystem for å bedømme tilstanden på vannverket i forhold til å tilfredsstille kravene i drikkevannsforskriften. Vannverkets størrelse og type abonnenter vil ha betydning for vurderingen av nivå på sikkerhet og beredskap for vannverkets abonnenter.

Standarden på distribusjonsnettets må vurderes ut fra data om ledningsnettets alder, ledningsmaterialet, omfang av ledningsfornyelse og kunnskap om lekkasjetap i nettet. Det sentrale spørsmålet i en overtakelsesvurdering er om ledningsnettets tilstand avviker mye fra tilstanden på kommunens øvrige nett, i positiv eller negativ retning. Dersom tilstanden er vesentlig dårlige enn kommunens nett, må det vurderes om kommunen bør sette vilkår om at vannverket oppgraderer nettet før en eventuell overtakelse.

Kommunen må også vurdere hva som er abonnentenes vilkår i vannverket kontra hva som er kommunens abonnementsvilkår. Eventuelle avvik må identifiseres og konsekvensvurderes relatert til nedleggelsen av vannverket. Kommunen må sikre at definisjonen av privat ansvar blir lik for alle abonnenter.

Norsk Vanns kriterier for vurdering av standarden på vannforsyning:

Vurderingsområde	Vurderingskriterier for god standard
Hygienisk betryggende drikkevann	< 5 % av prøvene har påvist E-coli og/eller < 5 % av prøvene har påvist IE. Vannverket skal ha to uavhengige hygieniske barrierer
Bruksmessig vannkvalitet	< 5 % av prøvene har verdi utenfor pH er 6,5 - 9,5 <u>og</u> < 5 % av prøvene har fargetall > 20 mg Pt/l
Leveringsstabilitet	Ikke planlagte avbrudd i trykkvannsforsyningen er < 0,5 time pr. innbygger pr. år <u>og</u> totalt antall avbrudd er < 1,0 timer pr. innbygger pr. år i snitt
Alternativ forsyning	Alternativ forsyning fra annet vannverk eller kilde med god standard dersom vannverket forsyner > 1000 innbyggere. For mindre vannverk kan bruk av tankbil være akseptabelt
Ledningsnettets standard	Ikke bokført vann er < 20 % (indikator for lekkasjetap i nettet inkl. private stikkledninger)

3.3.2. Kostnadskalkyler for etablering av tilfredsstillende vannforsyning

Etter at tilstandsvurderingen er utført, må det gjøres kostnadskalkyler for de eventuelle investeringene som må utføres for å få en tilfredsstillende vannforsyning for abonnentene:

1. Oppgradering av vannverkets kilde og vannbehandlingsanlegg vurdert opp mot legging av ledningsnett for å kunne forsyne abonnentene med kommunalt vann fra annet vannverk. Husk også eventuelle kostnader for klausuleringer, kjøp av rettigheter til uttak av vann samt slokkevann
2. Oppgradering av distribusjonsnettet og overføringsledninger slik at standarden blir tilsvarende kommunens ledningsnett
3. Eventuelle kostnader knyttet til tiltak for å få samme ansvarsfordeling mellom abonnenter og vannverk for ledningsnettet som for det kommunale nettet

Det anbefales at kommunen overtar ansvaret for ledningsnettet fram til den enkelte abonnent, på tilsvarende måte som for kommunens øvrige abonnenter. Løsninger der andels- eller samvirkevannverket legges ned og abonnentene får vann fra kommunens vannverk, uten at kommunen overtar distribusjonsnettet, anbefales ikke. Slike ledningsnett blir i så fall private sameier uten en formell organisasjon som kan holdes ansvarlig for tilstand og gjennomføring av pålegg om utbedringer. Kommunen vil dessuten formelt miste lovgrunnlaget for å gi pålegg iht. plan og bygningslovens bestemmelser, jf. omtale i kapittel 5.6.3.

3.3.3. Beregne selvkost og konsekvenser for abonnentenes årsgebyr

Overtakelse av vannverk kan kreve omfattende investeringer for kommunen, eventuelt at det delfinansieres av abonnentene for å sikre en tilfredsstillende vannforsyning. Overtakelse innebærer at kommunen får nye abonnenter som vil betale årsgebyr til kommunen i "evig tid", noe som vil være til fordel for alle kommunens abonnenter. Når det blir flere abonnenter, blir det større inntekter og flere å fordele kostnadene på.

For å få et korrekt bilde av kostnadene med å overta vannverket, samt gjøre en korrekt bedømmelse av hvilket løsningsalternativ som er mest lønnsomt, må det utføres selvkostberegninger. Det er viktig å se på kostnads- og inntektsutviklingen i et kortsiktig og langsiktig perspektiv. For å illustrere behovet for dette, vises gjennom eksemplet nedenfor selvkostkalkyler for følgende tenkte case:

Andels- eller samvirkevannverk, nøkkeltall før overtakelse/tiltak:

Antall innbyggere tilknyttet:	150 innbyggere
Antall abonnenter:	70 abonnenter
Selvkost før utbygging, kun driftskostnader:	140.000 kr/år
Årsgebyr pr. abonnent i dag:	2.000 kr/år

Investeringsbehov, alternative tiltak:

Alt.1: Oppgradering av eksisterende vannbehandlingsanlegg:	1,5 mill.kr
20 års avskrivningstid, økte kapitalkostnader:	140.000 kr/år
Ny selvkost:	280.000 kr/år
Nytt årsgebyr (uten anleggsinnskudd):	4.000 kr/år
Alternativt finansiere utbyggingen med anleggsinnskudd:	22.000 kr/medlem
(Alternativ 1 kan utføres i egen regi eller av kommunen hvis overtakelse)	
Alt.2: Bygge ledning for å få kommunalt vann:	3,0 mill.kr
Årlige driftskostnader ny ledning:	20.000 kr/år

Reduserte driftskostnader nedlegging eks. vannproduksjon:	100.000 kr/år
40 års avskrivningstid, økte kapitalkostnader:	180.000 kr/år
Kjøpe vann fra kommunen iht. forhandlet pris:	126.000 kr/år
Ny selvkost:	346.000 kr/år
Nytt årsgebyr (uten anleggsinnskudd):	4.900 kr/år
Alternativt finansiere med anleggsinnskudd:	43.000 kr/medlem

Kommunal overtakelse, konsekvenser for kommunens årsgebyr:

Antall innbyggere tilknyttet kommunens vannforsyning:	4500 innbyggere
Kommunens selvkost før overtakelse av vannverket:	5.3 mill.kr/år
Kommunalt årsgebyr bolig i snitt:	2.500 kr/år

Kommunens selvkost med investeringer iht. alternativ 1:

Økt selvkost oppgradering av vannbehandling:	280.000 kr/år
Økte gebyrinntekter fra vannverkets abonnenter:	175.000 kr/år
Underskudd på selvkost:	105.000 kr/år
Kommunens årsgebyr må økes med ca. 2,5 %:	2.560 kr/år
Alternativt må de nye abonnentene betale anleggsinnskudd: (løsning for å hindre økning av kommunalt gebyr)	17.000 kr/medlem

Kommunens selvkost med investeringer iht. alternativ 2:

Økt selvkost ny ledning til de nye abonnentene:	220.000 kr/år
Økte gebyrinntekter:	175.000 kr/år
Underskudd på selvkost:	45.000 kr/år
Kommunens årsgebyr må økes med ca. 1 %:	2.520 kr/år
Alternativt må de nye abonnentene må betale anleggsbidrag (løsning for å hindre økning av kommunalt gebyr)	8.000 kr/medlem

Dersom vannverkets abonnenter kan få vann ved å legge fram kommunal ledning, kan kostnadskalkylene bli mer fordelaktige dersom det er mulig å knytte flere abonnenter til den kommunale ledningen. Kostnadsbildet med kommunal ledning, vil dessuten bli enda gunstigere økonomisk etter som tiden går og ledningen avskrives uten at driftskostnadene øker.

Se vedlegg 6 for mer detaljert veiledning om selvkostberegningene som er utført i dette caset.

3.3.4. Økonomiske konsekvenser når standarden er bedre enn kommunens

Det finnes svært veldrevne vannverk som både har bedre standard og lavere total kostnader enn den kommunale vannforsyningen. Et slikt vannverk kan ønske å bli overtatt av kommunen pga. problemer med å skaffe tillitsvalgte til styret, mannskap til drift og vedlikehold eller lignende. Dersom dette er situasjonen, kan det være aktuelt for kommunen å betale for vannverket ved overtakelsen, jf, følgende case:

Vannverkets nøkkeltall før overtakelse:

Antall innbyggere tilknyttet vannverket:	4500 innb.
Antall medlemmer/abonnenter:	2000 abonn.
Selvkost/årskostnad:	4,0 mill.kr/år
Årsgebyr pr. abonnent i dag:	2.000 kr/år

Kommunal overtakelse, konsekvenser for kommunens årsgebyr:

Antall innbyggere tilknyttet kommunens vannforsyning:	4500 innb.
Kommunens selvkost før overtakelse av vannverket:	5,3 mill.kr/år
Årsgebyr bolig i snitt:	2.500 kr/år
Ny selvkost etter overtakelse:	9,3 mill.kr/år
Overskudd på selvkost hvis årsgebyr 2500 kr/år:	890.000 kr/år
Alt.1: Årsgebyret reduseres til kr 2250 for alle:	2.250 kr/år
Alt.2: Kommunen kjøper vannverket for 10 mill.kr, økt årskostnad*:	890.000 kr/år

* Den økte investeringen på 10 mill.kr i alternativ 2 gjør at det kommunale årsgebyret forblir uendret på kr. 2500,- pr. år.

Utgangspunktet for overtakelsen er at kommunen overtar vannverkets gjeld og øvrige forpliktelser. I tillegg vurderes det en verdi på vannverket i forhold til kostnader kommunen vil spare i form av mindre investeringsbehov i vannverket enn på den øvrige kommunale vannforsyningen. Kjøp av vannverket til for eksempel 10 mill. kr avskrives for eksempel over 30 år, som en middelverdi for redusert investeringsbehov.

Se vedlegg 7 for mer detaljert beregning av selvkost og grunnlag for beregning av eventuell kjøpesum ved kommunal overtakelse av denne typen vannverk.

3.3.5. Finansiering av nødvendige investeringer på vannverket

Vurderingene av investeringsbehov og selvkostberegninger som beskrevet i kapittel 3.3.1 til 3.3.3 gir oversikt over konsekvensen av overtakelsen av andels- eller samvirkevannverket for kommunen og abonnentene. Utfordringene er knyttet til at investeringsbehov i vannverket som skal overtas kan gi store økninger i årsgebyret for de øvrige kommunale abonnentene. Dersom denne gebyrøkningen ikke anses som akseptabel, har vi i kapittel 3.3.3 foreslått at andels- og samvirkevannverkets abonnenter som et alternativ til økte gebyrer kan direktefinansiere en del av investeringene ved å betale et anleggsinnskudd til vannverket før overtakelsen.

En forutsetning for at et vannverk organisert som samvirkeforetak kan kreve et slikt innskudd, er at medlemmene skriftlig har akseptert dette. Iht. samvirkelova § 3 andre ledd skal medlemmene enten ved innmeldingen skriftlig ha vedtatt å betale innskudd eller ha akseptert dette senere ved en særskilt avtale. Innskuddsplikten skal være avgrenset oppad til et fastsatt beløp. Dersom det blir aktuelt å øke innskuddet utover den fastsatte rammen, må det hentes inn nye samtykker eller gjøres vedtektsendring med 4/5 flertall. Det vises til Norsk Vanns veiledning om omorganisering av andelsvannverk til samvirkeforetak (Norsk Vann rapport 186/2011) for nærmere omtale om samvirkelovens regler for dette.

Andelsvannverk som er omorganisert til samvirkevannverk vil trolig kunne kreve anleggsinnskudd fra sine bestående medlemmer uten eksplisitt skriftlig samtykke fra den enkelte, på bakgrunn av hva som var vedtektsfestet og praktisert for andelsvannverket.

Et alternativ til å kreve anleggsbidrag fra vannverket, men hvor man fortsatt unngår at alle kommunens abonnenter får en større gebyrøkning, er å opprette vannverkets forsyningsområde som et separat gebyrområde. I forurensningsforskriften § 16-5, andre ledd står følgende:

“Det kan fastsettes ulike gebyrsatser for tilknytnings- og årsgebyr dersom et vann- eller avløpsanlegg eller større enhet av dette medfører vesentlig høyere eller lavere kostnader enn de øvrige.”

Dersom kommunen skal innføre differensierte årsgebyrer basert på at selvkost i det aktuelle forsyningsområdet vil være vesentlig høyere enn for kommunens øvrige områder, må det hjemles i kommunens forskrifter for vann- og avløpsgebyrer. Les mer om dette i kapittel 5.8.

3.3.6. Konsekvensene av at kommunen ikke overtar vannverket

Selv om kommunen ikke har direkte ansvar for den enkeltes vannforsyning, må det likevel gjøres en konsekvensvurdering utover det rent økonomiske, ved at kommunen ikke tar over vannverket.

Hva vil skje med vannforsyningen til de aktuelle abonnentene dersom kommunen ikke overtar:

- Vil vannverket være i stand til å gjennomføre investeringene som kreves dersom kommunen ikke overtar?
- Vil vannverket være i stand til å ha ansvar for drift, vedlikehold og beredskap som innebærer at vannforsyningen blir trygg?
- Kan kommunen alternativt tilby vannverket å stå for drift, vedlikehold og rådgivning på betalt oppdrag for vannverket som et alternativ til kommunal overtakelse?
- Hva er i så fall fordeler og ulemper med salg av tjenester kontra en overtakelse for henholdsvis vannverket og kommunen?

3.3.7. Anbefalt prinsipløsning og videre arbeid

Utredningsarbeidet må til slutt ende opp med en anbefaling om hvilken løsning som er best, basert på en vurdering av kvaliteten på vannforsyningen for aktuelle abonnenter, kostnadene for vannverkets abonnenter, kostnaden for kommunens øvrige abonnenter samt eventuelle risikomomenter knyttet til gjennomføring av vedtatte tiltak og overtakelsen. Aktuelle risikomomenter vil være gjennomføring av investeringene som er basert på innkreving av private anleggstilskudd og/eller at kostnadene er vanskelig å estimere, slik at det kan oppstå overskridelser.

Det må utarbeides en rapport som dokumenterer utredningene som er utført med prosjektgruppens anbefaling av prinsipløsninger. Rapporten bør også skissere hva som er det videre arbeidet i en eventuell neste fase, med detaljplanlegging av hvordan de foreslåtte tiltakene skal gjennomføres.

Dersom en overtakelse vil berøre ansattes arbeidssituasjon, må alle de berørte få informasjon. I tillegg må tillitsvalgte få anledning til å avgi uttalelse til den foreslåtte løsningen i forkant av formell behandling i henholdsvis kommunestyret og vannverkets styrende organer, jf. arbeidsmiljøloven § 8-2 "Plikt til informasjon og drøfting".

3.4. Vedtak av intensjonsavtale for overtakelse

Basert på utredningene og eventuelle høringsuttalelser fra ansatte/ansattes organisasjoner, må kommunestyret og vannverket fatte vedtak:

Alternativ 1:

- Kommunen og vannverket inngår en intensjonsavtale om overtakelse iht. prinsippene som er anbefalt, eventuelt annen type samarbeid. Det gis mandat til videre arbeid med planlegging av gjennomføringen
- Det er først når detaljplanleggingen er gjennomført at kommunen og vannverket tar endelig stilling til overtakelsen og vilkårene for dette

Alternativ 2:

- Kommunen og/eller vannverket beslutter ikke å gå videre med overtakelse av vannverket eller annet samarbeid

I mandatet for det videre arbeidet må det igjen tas stilling til hvordan planleggingen skal finansieres; av kommunen, av vannverket eller av begge.

3.5. Planlegge overtakelse

Det anbefales at planleggingsfasen gjennomføres av den samme prosjektorganisasjonen som foresto utredningsfasen. Slik sikres et helhetlig, likeverdig og åpent samarbeid på best mulig måte. Prosjektet må planlegge hele gjennomføringen av den vedtatte prinsippløsningen for overtakelse (eller annen form for samarbeid), slik at det legges grunnlag for en vellykket gjennomføring uten overraskelser for noen av partene.

3.5.1. Planleggingens innhold

1. Budsjettere nødvendige investeringer og andre tiltak

Dersom kalkylene som ble lagt til grunn i utredningsfasen var grove estimer, bør de aktuelle investeringene planlegges så grundig at de kan fungere som et budsjett for gjennomføringen. Det menes likevel ikke at anleggene skal detaljprosjekteres, men alle sider ved gjennomføring av den valgte løsningen bør vurderes.

2. Planlegge gjennomføringen av aktuelle tiltak

Tidsplan og ansvar for gjennomføring av tiltak. Vurdere eventuelle juridiske utfordringer knyttet til gjennomføringen, behov for tillatelser/eventuelt erverv av rettigheter til legging av ledninger på annen manns grunn, tilgang til anleggene for nødvendig drift, vedlikehold og fornyelse, kommunal overtakelse av privat ledningsnett, behov for kommunalt pålegg om tilknytning m.m. for medlemmer av andels- eller samvirkevannverket som motsetter seg overtakelsen osv.

Se mal for inngåelse av avtaler mellom vannverk og grunneiere om tilgang til vannforsyningsanleggene i vedlegg 4.

3. Planlegge hvordan ansattes rettigheter og plikter skal ivaretas

Dersom det er ansatte i vannverket som skal overdras til kommune, må det utarbeides forslag til avtaler med de ansatte der lønnsvilkår, rettigheter og plikter som kommunalt ansatte framgår.

4. Planlegge ivaretagelse av vannverkets forpliktelser overfor andre

Kommunen og vannverket må gå i dialog med eventuelle vannverk som kjøper vann fra andels- eller samvirkevannverket og virksomheter hvor vannverket har forpliktelser vedr. slukkevann. Kommunen må inngå nye avtaler med disse.

5. Dokumentere anlegg, driftsinstrukser, bruksanvisning og driftsrutiner

Vannverket må utarbeide eller oppdatere ledningskartverk, samle teknisk dokumentasjon samt beskrive aktuelle driftsrutiner og viktige driftspunkter, kritiske forhold m.m.

6. Oversikt over vannverkets abonnenter

Vannverket må utarbeide abonnementsregister iht. kommunens krav som grunnlag for innkreving av gebyrer.

7. Utarbeid forslag til overtakelsesavtale

Vedlegg 1 viser en mal for overtakelsesavtale og vedlegg 2 og 3 viser eksempler på avtaler. Avtalene bør inneholde følgende forhold:

- a) Bakgrunn for avtalen og avtalens formål
  - Avtalens omfang
  - Hva kommunen skal ta ansvar for
  - Anlegg m.m. som kommunens skal overta
  - Anlegg m.m. som kommunen ev. ikke skal overta
  - Krav til dokumentasjon
  - Heftelser og forpliktelser
- b) Tidspunktet for overtakelse
  - Frist for overtakelse og ev. vilkår knyttet til dette
  - Tidspunktet for ev. nedleggelse av andels- eller samvirkevannverket
- c) Tiltak som skal gjennomføres av kommunen før overtakelse
- d) Tiltak som skal gjennomføres av vannverket før overtakelse
- e) Økonomiske vilkår
  - Økonomiske vilkår for overtakelsen av anlegg og øvrige eiendeler og gjeld
  - Ev. betaling av anleggsinnskudd for finansiering av aktuelle investeringer
  - Engangsgebyr for tilknytning
  - Årsgebyr
- f) Avtalens gyldighet
  - Avklaring mht. ev. tilskudd som er mottatt
  - Partenes godkjenning
- g) Tvisteløsning
- h) Vedlegg

8. Aktuelle vedlegg til avtalen

- a) Oversikt over det som skal overtas
  - Lag en spesifisert oversikt over hvilke anlegg, løsøre og tinglyste rettigheter som kommunen skal overta.
- b) Grensesnitt mellom kommunale og private anlegg etter overtakelsen
  - Definisjon av grensesnittet mellom kommunens ansvar og eierskap til ledningsnettets kontra ansvaret for private stikkledninger, for eksempel slik (Saltdal kommune):
  - Alle vannledninger og kummer felles for to eller flere abonnenter. Stikkledning fra fellesledning og inn til den enkelte abonnent, inkl. anboringsklammer og stoppekran, er abonnentens eiendom og ansvar. Der stikkledning er uforholdsmessig lang, overtas ledningen fram til utvendig stoppekran i "naturlig tomtegrense", *eller til 30 m fra bygg på eiendommen der utvendig stoppekran ligger mindre enn 30 m fra bygget*. Kommunen forbeholder seg retten til å endre denne "hovedregelen" ved ev. senere endringer eller omlegging av vannledninger
  - Alle ledninger bør enten eies av kommune eller én abonnent (ev. maksimalt 2-3 abonnenter på samme stikkledning). Erfaringer viser at selv om det inngås tinglyste

avtaler om felles eie og ansvar for stikkledninger, så bør slike fellesskap ivaretas av kommunen. Sameie eller samvirke for lokale ledninger i eneboligområder bør så langt som mulig unngås

- Alle ledninger større enn DN 90 mm skal uansett være kommunale, med unntak for ledninger til næringsbygg og sprinkling. For ledninger med mindre dimensjoner, må lokale forhold, sammen med punktene ovenfor, avgjøre eierskapet
- c) Ledningskartverk, dokumentasjon av øvrige anlegg, driftsinstrukser og driftsrutiner
- Angi hvilken dokumentasjon som er overdratt kommunen
- d) Tilstandsvurdering og vannverkets egenerklæring av funksjon og driftsproblemer
- Resultat av tilstandsvurderingen som er utført av kommunen og vannverket som grunnlag for vurdering av investerings- og forbedringstiltak som ligger til grunn for inngåelse av avtalen
- Vannverkets egenerklæring mht. anleggenes funksjon og omfang av driftsproblemer og alvorlige hendelser de siste fem årene og ev. risikomomenter ved ekstremtilstander som tørke eller kraftig nedbør/vårløsning
- Kopi av ev. tilsynsrapporter og pålegg fra Mattilsynet
- e) Økonomiske beregningsgrunnlag

Grunnlag for beregning av ev. økonomisk kompensasjon til vannverket ved overtakelsen:

- Dersom vannverket som skal overdras har bedre standard enn kommunens øvrige vannforsyning kan det, som beskrevet i kapittel 3.3.4, være grunnlag for betaling for vannverket utover å ta over eiendeler og gjeld
- Beregningsgrunnlaget for dette bør også følge avtalen som et vedlegg. Se eksempel på beregning i vedlegg 7 til denne rapporten

Grunnlag for beregning av ev. anleggsbidrag fra vannverkets medlemmer:

- Dette følger av utredningene som er beskrevet i kapittel 3.3 og som vist i vedlegg 6 til denne rapporten

3.5.2. Økonomiske vederlag i forbindelse med overtakelsen

Normalt bør anleggene, øvrige eiendeler og kontantbeholdning overføres vederlagsfritt til kommunen, og ved at kommunen også overtar vannverkets gjeld. Restgjelden, ev. fratrullet kontantbeholdning, danner da grunnlaget for beregning av restverdien for anleggene i kommunens selvkostkalkyle. På denne måten unngås at abonnentene må betale for samme anlegg flere ganger. Verdien av dugnadsinnsats m.m. har vannverkets medlemmer hatt glede av i form av lave gebyrer fram til overtakelsen.

Ofte er det behov for å foreta investeringer for å sikre vannverkets abonnenter en tilfredsstillende vannforsyning, jf. beskrivelsen i utredningsfasen kapittel 3.3. Dersom det foreligger en framforhandlet løsning som innebærer at vannverkets medlemmer skal betale inn et anleggstilskudd for delfinansiering av disse investeringene, anbefales det at andels- eller samvirkeforetaket står for innkreving av dette i forkant av overtakelsen. Årsmøtet i vannverket må gjøre vedtak om dette som en del av vedtaket om kommunal overtakelse. Det vil sannsynligvis kreve en vedtektsendring med 4/5 flertall.

Dersom standarden på vannverket er bedre enn kommunens, og partene har framforhandlet en intensjonsavtale som innebærer at kommunen skal betale en kompensasjon for dette, jf. beskrivelsen i kapittel 3.3.4, må dette inngå som et punkt i overtakelsesavtalen. Kommunen må finansiere en slik ev. kompensasjon av gebyrinntektene fra kommunens abonnenter.

3.5.3. Engangsgebyr for tilknytning

Iht. kommunens gebyrforskrifter hjemlet i lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, skal alle nye abonnenter betale engangsgebyr for tilknytning. Avhengig av størrelsen på engangsgebyret, kan det oppfattes som urimelig at vannverkets abonnenter må betale engangsgebyr som følge av skifte av vannverkseier. Abonnenten er allerede tilknyttet en vannforsyning og har betalt for dette.

Kommunen kan ikke uten videre frita abonnenter for engangsgebyret. Det er imidlertid mulig å endre den kommunale gebyrforskriften, for å kunne differensiere engangsgebyret.

I forurensningsforskriften § 16-5, første ledd står det følgende:

“Det kan fastsettes lavere tilknytningsgebyr for eiendommer der det er betalt refusjon eller annen form for opparbeidelseskostnader for vann- og/eller avløpsanlegg som er utført etter planer godkjent av kommunen.”

I forurensningsforskriften § 16-5, andre ledd står følgende:

“Det kan fastsettes ulike gebyrsatser for tilknytnings- og årsgebyr dersom et vann- eller avløpsanlegg eller større enhet av dette medfører vesentlig høyere eller lavere kostnader enn de øvrige.”

Dersom vilkårene for å anvende en av disse paragrafen er oppfylt, kan tilknytningsgebyret for nye abonnenter som følge av overtakelse av private vannverk settes lavt i kommunens gebyrregulativ, for eksempel 100 kr. Det er særlig aktuelt å gjøre dette, dersom avtalen om overtakelse innebærer at vannverkets medlemmer skal betale et anleggsinnskudd for delfinansiering av nødvendige investeringer (første ledd) eller at kommunen har lavere kostnader med å sørge for vannforsyning til de aktuelle abonnentene da kommunen overtar vannverkets infrastruktur vederlagsfritt (andre ledd).

3.6. Vedtak om overtakelse

Forslag til avtale med bilag som er utarbeidet i planleggingsfasen, legges fram for behandling i kommunestyret og i vannverkets årsmøte. Dersom overtakelse vil berøre ansattes arbeidssituasjon, plikter partene (kommunen og vannverket) å informere de berørte og deres tillitsvalgte, jf. arbeidsmiljøloven § 8-2 “Plikt til informasjon og drøfting”. Eventuelle høringsuttalelser legges ved saken før behandling.

Det vil være vannverkets vedtekter som avgjør hvilket flertall som må ligge til grunn for at årsmøtet skal kunne vedta avtalen om overtakelse.

3.7. Gjennomføring av overtakelsen

Dersom kommunestyret og årsmøtet vedtar avtalen, kan overtakelsesprosessen iverksettes. Prosjektet som er etablert for planleggingen bør opprettholdes, for å holde fokus helt til alle tiltak iht. avtalen er gjennomført og kommunen formelt har tatt over ansvaret for vannforsyningen. Vannverket avvikles i tråd med sine vedtekter.

4. Trinnvis prosess når kommunen tar initiativ til overtakelse

Tabellen viser skjematisk hvordan prosessen anbefales lagt opp. De følgende kapitlene gir utfyllende veiledning til gjennomføring av hvert steg i prosessen.

Trinnvis prosess – Kommunen ønsker overtakelse av vannverket	
Initiativfasen	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunen kontakter vannverket vedr. ønske om overtakelse - Dialog omkring vannverkets holdning og kommunens begrunnelse og behov - Vannverkets besluttende organer tar stilling til kommunens henvendelse
Vedtak om utredning	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunestyret vedtar etablering av et prosjekt og gir mandat for utredning av løsninger og konsekvenser - Kommunestyret vedtar ev. at kommunen ikke skal gjennomføre overtakelse mot vannverkets vilje
Utredningsfasen	<p>Etablering av prosjektorganisasjon med kommunal prosjektledelse og fortrinnsvis med deltakelse fra vannverket med ansvar for utredning av:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Standarden på kilde, vannbehandling og distribusjonsnett - Vurdering av ev. erstatningskrav fra vannverket - Oversikt over avløpsanlegg, veier og andre anlegg som må vurderes samtidig - Grove kostnadskalkyler og gebyrmessige konsekvenser for ulike alternativ, for vannverkets og kommunens abonnenter - Behov for bruk av pålegg og ekspropriasjon i overtakelse og gjennomføring av tiltak - Anbefalt prinsippløsning, ev. investeringsbehov, finansieringsløsning samt gebyrkonsekvenser
Vedtak om intensjonsavtale	<ul style="list-style-type: none"> - Kommunestyret og vannverket beslutter videre arbeid med planlegging av kommunal overtakelse - Alternativt vedtar kommunen at saken avsluttes uten overtakelse
Planlegge overtakelsen	<ul style="list-style-type: none"> - Prosjektorganisasjonen planlegger alle sider ved gjennomføringen av kommunal overtakelse - Utarbeider grunnlag for økonomiske oppgjør ved overtakelse og gjennomføring av tiltak - Utarbeider avtaleforslag og vilkår for overtakelsen
Vedtak om overtakelse	Kommunestyret og vannverkets årsmøte vedtar overtakelsesavtalen
Gjennomføring	<ul style="list-style-type: none"> - Gjennomføre avtalte tiltak relatert til overtakelsen samt formell overtakelse - Eventuell avvikling av vannverket iht. vedtektene

4.1. Initiativfasen

Bakgrunnen for at en kommune ønsker å overta et vannverk kan være flere. Den mest vanlige årsaken vurderes å være at det aktuelle området heller ikke har kommunal avløpsløsning, og at de private avløpsløsningene ikke fungerer godt nok. Da har kommunen som ansvarlig forurensningsmyndighet mulighet til å pålegge oppgradering av private avløpsanlegg eller alternativt bygge kommunal avløpsledning. Dersom kommunen vurderer kommunalt avløp, vil det også være aktuelt å legge med kommunal vannledning.

Det kan også være andre begrunnelser for ønske om kommunal overtakelse, som for eksempel utbyggingsønsker i det aktuelle geografiske området som krever vannforsyning og avløp.

Situasjonen kan også være at vannverket ikke makter å bygge ut i tråd med drikkevannsforskriftens krav og eventuelle pålegg fra Mattilsynet, samtidig som det ikke ønsker å la kommunen overta.

I slike situasjoner vil kommunen se seg nødt til å kontakte vannverket med formål å opprette en dialog. Kommunen må formidle og begrunne sitt ønske om overtakelse og vannverket må gis tid og anledning til å gi uttrykk for sine holdninger og eventuelle vilkår for en kommunal overtakelse.

4.2. Vedtak om utredning

Kommunen bør starte med å gjøre rede for behovet for at kommunen overtar vannverket, ev. med tilrettelegging for kommunale vann- og avløpsløsninger i det aktuelle området, ved å legge fram en sak til behandling i kommunestyret. Vannverkets holdning og premisser må inngå i kommunens saksframlegg.

Kommunestyret bes om et mandat til oppstart av et prosjekt med utredning av konsekvensene ved overtakelse av vannverket/hvordan vann- og avløp best skal løses i det aktuelle geografiske området, og der kommunen i ytterste fall må gjennomføre tvangsovertakelse av vannverket.

4.3. Utredningsfasen

Når kommunen har besluttet å opprette et utredningsprosjekt, inviteres vannverket til å delta i prosjektet. Kommunen må utnevne en prosjektleder som får ansvaret for å gjennomføre prosjektet. Prosjektgruppen etableres med representanter fra kommunen og vannverket. Som første oppgave utarbeides en prosjektplan med hvilke hovedaktiviteter utredningsarbeidet skal bestå av, tidfestet framdriftsplan og budsjett. Utredningen må omfatte så mye som er nødvendig for at både kommunen og vannverket kan ta stilling til hva som er beste løsning.

Resultatmålet for utredningsprosjektet bør være å utarbeide en rapport som inneholder følgende utredninger og anbefalinger:

1. Alternative tilfredsstillende løsninger for vann og ev. avløp i det aktuelle området
2. Grove kostnadskalkyler, dvs. utredning på skisseprosjektnivå, for etablering av tilfredsstillende vannforsyning for aktuelle alternative løsninger
3. Selvkostkalkyler, ev. med ulike modeller for finansiering av nødvendige tiltak som også viser konsekvenser for abonnentenes årsgebyr. Dette må omfatte selvkostkalkyler for abonnentene i det aktuelle forsyningsområdet isolert sett, og samlet for alle kommunens abonnenter inkl. abonnentene fra vannverkets forsyningsområde.

- Selvkostberegningene må gjøres i et 10-15 års perspektiv for å se på effekten av eventuelle nye abonnenter som kan knyttes til vannforsyningen
4. Resultater fra forhandlinger mellom kommunen og vannverket, frivillig løsning, behov for ekspropriasjon, eventuelle erstatninger
  5. Anbefale prinsipløsning, eventuelle investeringsbehov, finansieringsløsning, konsekvenser for gebyrer og gjennomføringsstrategi

4.3.1. Standarden på vannverket og aktuelle løsninger

Kommunen må få full kjennskap til hva som er standarden på vannverket, slik det foreligger i dag. Det må vurderes hvordan denne kunnskapen best kan fremskaffes. Dersom vannverket selv har vurdert tilstand og investeringsbehov, eventuelt i samråd med Mattilsynet, kan dette benyttes som et utgangspunkt.

De mest sentrale spørsmålene i diskusjonen om hva som må gjøres for å få en tilfredsstillende vannforsyning er:

- Er det fortsatt aktuelt å benytte vannverkets kilde/vannbehandlingsanlegg, eller bør abonnentene knyttes til eksisterende kommunal vannforsyning ved bygging av kommunal ledning?
- Er det større utbyggingsplaner i området som taler for større kapasitet osv.
- Er det kommunal eller private avløpsløsninger i området - og hva bør være den fremtidige løsningen?

Beliggenheten vil avgjøre om det er mest hensiktsmessig å forsyne abonnentene med vann fra et annet vannverk, eller om andels- eller samvirkevannverkets anlegg fortsatt bør benyttes.

For vurdering av standard, vises det til vurderingskriterier angitt i tabell 3.1 i kapittel 3.3.1.

4.3.2. Beregne selvkost og konsekvenser for abonnentenes årsgebyr

For veiledning til dette vises til beskrivelsen i kapittel 3.3.2 og 3.3.5 og beregningseksemplene i vedlegg 6 og 7.

4.3.3. Forhandling med vannverket om frivillige løsninger

Best løsning for begge parter oppnås dersom en gjennom tilstandsvurderingen og utredningen av beste vann- (og avløps)løsninger kommer fram til en felles virkelighetsforståelse om hvilke tiltak som er best for både dagens og fremtidige abonnenter til lavest mulig kostnad.

Dette må sikres gjennom en åpen og inkluderende prosess, med utredninger av dagens tilstand, behovet for tiltak, alternative løsninger, kostnadskalkyler m.m. Kunnskapsbygging kan være et godt virkemiddel for å oppnå en felles virkelighets-forståelse. Sammenligning av kostnader og konsekvenser for gebyrene med ulike løsninger, gir et godt utgangspunkt for en kvalifisert diskusjon om verdier og økonomiske oppgjør.

Dersom kommunen og vannverket er enige om kommunal overtakelse, men ikke kommer fram til enighet om erstatningssummen, kan de forlange at det gjennomføres et avtaleskjønn iht. skjønnsprosessloven § 4. Se omtale i kapittel 5.7.5.

4.3.4. Tvangsovertakelse etter ekspropriasjon

Dersom det ikke oppnås enighet om løsninger, og kommunen ut fra et helhetlig perspektiv vurderer at tvangsovertakelse er rett løsning, kan dette gjennomføres under følgende forutsetninger:

- Kommunen legger vann- og avløpsledning inn i vannverkets distribusjonsområde, ev. eksproprierer private hovedledninger for å komme så nært at kommunen kan kreve påkobling til kommunalt nett iht. plan- og bygningsloven § 27-1. I praksis vil dette si ikke mer enn 200-500 meter fra den enkelte abonnent
- Kommunen eksproprierer hele vannverket med vannkilde, vannbehandlingsanlegg og ledningsnett
- Ved en eventuell ekspropriasjon eller annen form for fremtvunget overtakelse fra kommunens side, kan vannverket kreve erstatning

Ekspropriasjon av vannverk gjøres normalt med hjemmel i ervervsloven § 2, nr. 47. Kommunen må søke fylkesmannen om tillatelse. Dersom erstatningsbeløpet inngår som en del av en ekspropriasjonssak, gis erstatning iht. ekspropriasjonserstatningsloven.

Det foreligger, som beskrevet i kapittel 5.7, rettspraksis mht. hva som legges til grunn for erstatningsutmålingen og fastsettelse av erstatningsbeløp når vannverk blir ekspropriet. To av de aktuelle sakene er omtalt i kapittel 5.7.4. Retten har lagt til grunn at det er bruksverdi og salgsverdi som skal være grunnlaget for vurderingen av erstatningsutmålingen.

Med bruksverdi menes teknisk verdi, beregnet som nytt anlegg delt på totalt levetid, multiplisert med forventet restlevetid med fradrag for samlede merkostnader ved drift av gammelt anlegg.

Dersom tilstanden på anleggene er slik at det må gjøres investeringer i forbindelse med overtakelsen for å tilby abonnentene en trygg vannforsyning, påvirker dette verdi-vurderingen. Selv om verdien blir liten etter fratrekk av investeringsbehov, har retten likevel kommet til at det skal gis en viss erstatning. Retten opererer med salgsverdi, selv om det ikke er noe marked for salg av vannverk. Salgsverdien skal legges til grunn dersom den er høyere enn bruksverdien. Det vil iht. den nye eierskapsloven kun være kommuner som kan overta vannverk

Rettet har ikke funnet at vannverket kan kreve erstatning for økte gebyrer som følge av kommunal overtakelse.

Dersom kommunen må betale erstatning til vannverket, må kostnaden inngå i kommunens selvkostgrunnlag for vannforsyning. Dette vil påføre alle abonnentene økte gebyrer, inkludert vannverkets abonnenter. Dette er midler som heller burde vært anvendt til å utbedre den aktuelle vannforsyningen. Partene bør ut fra dette bestrebe seg på å unngå tvangsovertakelser.

4.3.5. Anbefalt prinsippløsning

Utredningsarbeidet må til slutt ende opp med en anbefaling av hvilken vannforsyningsløsning som er best, basert på en vurdering av kvaliteten på vannforsyningen for aktuelle abonnenter, kostnadene for vannverkets abonnenter, kostnaden for kommunens øvrige abonnenter samt eventuelle risikomomenter knyttet til gjennomføring av vedtatte tiltak og overtakelsen. Aktuelle risikomomenter vil være gjennomføring av investeringene som er basert på innkreving av private anleggstilskudd og/eller at kostnadene er vanskelig å estimere noe som lett kan føre til overskridelser.

Det må utarbeides en rapport som dokumenterer utredningene som er utført med prosjektgruppens anbefaling om prinsipppløsninger. Rapporten bør også skissere hva som er videre arbeid i en eventuell neste fase, med detaljplanlegging av de foreslåtte tiltakene.

Dersom en overtakelse vil berøre ansattes arbeidssituasjon, må alle de berørte få informasjon, og tillitsvalgte gis anledning til å avgi en uttalelse til den foreslåtte løsningen i forkant av formell behandling i henholdsvis kommunestyret og vannverkets styrende organer, jf. arbeidsmiljøloven § 8-2 "Plikt til informasjon og drøfting".

4.4. Vedtak om intensjonsavtale for overtakelse

Basert på utredningene utført i utredningsfasen og med ev. høringsuttalelser fra ansattes organisasjoner som blir berørt, må hhv. kommunestyret og andels- eller samvirkevannverket fatte vedtak:

Alternativ 1:

- Kommunen og vannverket inngår en intensjonsavtale om overtakelse iht. prinsippene som er anbefalt, ev. annen type samarbeid og det gis mandat til videre arbeid med planlegging av gjennomføring.
- Det er først når detaljplanleggingen er gjennomført at kommunen og vannverket skal ta endelig stilling til overtakelsen og vilkårene for dette.

Alternativ 2:

- Kommunen vedtar tvangsovertakelse og vilkårene for dette.

I mandatet for det videre arbeidet, må det igjen tas stilling til hvordan planleggingen skal finansieres; av kommunen, av vannverket eller av begge.

4.5. Planlegge overtakelse, eventuelt tvangsovertakelse

Det anbefales at planleggingsfasen gjennomføres av den samme prosjektorganisasjonen som utredningsfasen. Slik sikres et likeverdig og åpent samarbeid. Prosjektet må ta ansvaret for å planlegge hele gjennomføringen av den vedtatte prinsipppløsningen for overtakelse (eller annen form for samarbeid), slik at det legges grunnlag for en vellykket gjennomføring uten overraskelser for noen av partene.

Planleggingen gjennomføres tilsvarende beskrivelsen i kapittel 3.5

Dersom kommunen og vannverket ikke er enige om kommunal overtakelse og kommunen skal gjennomføre en tvangsovertakelse ved ekspropriasjon, er det ikke naturlig å gjennomføre planleggingen av dette i et samarbeid med vannverket.

4.6. Vedtak om overtakelse

Forslag til avtale med bilag som er utarbeidet i planleggingsfasen legges fram for behandling i kommunestyret og i vannverkets årsmøte. Dersom overtakelsen vil berøre ansattes arbeidssituasjon, plikter partene (kommunen og vannverket) å informere de berørte og deres tillitsvalgte, jf. arbeidsmiljøloven § 8-2 "Plikt til informasjon og drøfting". Eventuelle høringsuttalelser legges ved saken før behandling.

4.7. Gjennomføring av overtakelsen

Dersom kommunestyret og årsmøtet vedtar avtalen, kan overtakelsesprosessen iverksettes. Prosjektet som er etablert for planleggingen, bør opprettholdes for å holde fokus helt til alle tiltak iht. avtalen er gjennomført. Vannverket må avvikles i henhold til sine vedtekter for dette.

5. Regelverk

Kommunene har ingen plikt til å overta andels- eller samvirkevannverk, men det kan være en god løsning for å sikre en tilfredsstillende vannforsyning når forholdene ligger til rette for det og partene ønsker det. Det kan i visse tilfelle være nødvendig å overta vannverk uten at vannverket ønsker det for å sikre innbyggerne hygienisk betryggende drikkevann og/eller fordi det må legges kommunale avløpsledninger for opprydning av forurensinger i vannverkets forsyningsområde.

I dette kapitlet blir det gjort rede for det viktigste regelverket som berører kommunens ansvar for at innbyggerne og næringslivet får tilstrekkelig vannforsyning, samt virkemidlene kommunen har som myndighetsutøver på området. Det er viktig for kommunen å være klar over sitt ansvar når den skal ta stilling til om den bør overta et vannverk. Bortsett fra omtalen av lovforslaget om kommunale vass- og avløpsanlegg i kapittel 5.1, omtalen av ny helselovgivning i kapittel 5.2 og omtalen av lovforslaget til sivilbeskyttelsesloven, er gjengivelsen av regelverket basert på Norsk Vanns bok "*Vann- og avløpsrett*" av advokat Guttorm Jakobsen, Advokatfirmaet Haavind AS, utgave 2010, www.va-jus.no

5.1. Lovforslaget om kommunale vass- og avløpsanlegg

Regjeringen la 24. juni 2011 frem Prop. 136 L (2010 – 2011) *Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg* som bl.a. regulerer eierskapet til vann- og avløpsanlegg. Lovforslaget er i skrivende stund til behandling i Stortinget, med ventet ferdigbehandling ved årsskiftet 2011/2012.

5.1.1. Lovforslaget med kommentarer

§ 1 Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg

«Nye vass- og avløpsanlegg skal vere eigd av kommunar. Eksisterande vass- og avløpsanlegg kan berre seljast eller på annan måte overdragast til kommunar. Vesentleg utviding eller samanslåing av eksisterande private anlegg kan berre skje med løyve frå kommunen etter § 2.

I lova her er det med vass- og avløpsanlegg meint hovudleidningar for vatn og avløp, pumpestasjonar, høgdebasseng, anlegg for handtering og reinsing av vatn og avløp m.m.

Lova her gjeld ikkje for mindre vass- og avløpsanlegg.

Lova gjeld heller ikkje for vass- og avløpsanlegg eigd av anna offentleg organ eller for næringsverk-semd o.l. som ikkje er knytt til kommunale anlegg.»

Til § 1 Kommunalt eigarskap til vass- og avløpsanlegg

Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov. *Første ledd første punktum* oppstiller hovedregelen om at alle nye vann- og avløpsanlegg skal være eid av kommunen. Private anlegg som er etablert ved lovens ikrafttredelse kan drives videre. *Andre punktum* oppstiller imidlertid et forbud mot salg eller overdragelse av eksisterende anlegg til andre enn kommuner.

Det følger av *tredje punktum* at vesentlige utvidelser eller sammenslåinger av eksisterende private anlegg bare kan skje etter tillatelse fra kommunen.

Kravet om at anleggene bare kan selges til kommunen medfører, i følge kommentarene til lovforslaget, ingen tilsvarende kjøpeplikt for kommunen.

Med mindre vann- og avløpsanlegg i *tredje ledd* menes separate avløpsanlegg som er mindre enn 50 pe (personequivallenter), og som ikke er tilknyttet offentlig nett, jf. forurensningsforskriften § 12-1. Videre omfattes mindre behandlingsanlegg for drikkevann der vannforsyningssystemet forsyner mindre enn 20 husstander/hytter, eller mindre enn 50 personer eller tilsvarende.

§ 2 Kommunalt løyve til privat vass- og avløpsanlegg

«Kommunen kan etter søknad gi løyve til samanslåing eller vesentleg utviding av eksisterande privat vass- og avløpsanlegg eller til etablering av nytt anlegg dersom

- det private anlegget ligg så langt frå kommunalt vass- og avløpsanlegg at kommunen ikkje kan krevje at busetnaden som det private anlegget tener eller skal tene skal knytast til det kommunale anlegget med heimel i plan- og bygningslova § 27-1 og § 27-2 eller

- kostnadene ved å knyte seg til det kommunale anlegget vil vere uhøveleg store eller andre særlege omsyn talar for det.

Nye anlegg etter første ledd skal organiserast som andelslag eigd av brukarane. Kommunen avgjer om det elles skal stillast særlege vilkår for løyvet.

Ved samanslåing eller vesentleg utviding av eksisterande anlegg avgjer kommunen om det skal stillast særlege vilkår for løyvet. Når særlege omsyn talar for det, kan kommunen krevje at anlegget skal organiserast som andelslag eigd av brukarane».

Til § 2 Kommunalt løyve til privat vass- og avløpsanlegg

Bestemmelsen er ny i forhold til gjeldende lov. *Første ledd* innfører en søknadsplikt til kommunen for nyetableringer av private vann- og avløpsanlegg. Søknadsplikten gjelder også ved sammenslåing eller vesentlig utvidelse av eksisterende private anlegg, også andelslag eid av brukerne. Hva som skal anses som «vesentlig» må vurderes konkret, men departementet legger til grunn at en økning på om lag 25 prosent i antall brukere vil være en veiledende grense. Et mindre anlegg etter § 1 tredje ledd vil omfattes av søknadsplikten dersom det utvides slik at det ikke lenger omfattes av unntaket.

Det fremgår av *andre ledd første punktum* at nye anlegg skal etableres som andelslag eid av brukerne. Begrunnelsen for kravet til eierform er at eierne av slike andelslag i de fleste tilfeller vil ha en egeninteresse i å sikre at hensynet til kvalitet, sikkerhet og langsiktighet for tjenesten blir ivarettatt. De vil også normalt unngå å ta ut utbytte til seg selv fordi det vil medføre en tilsvarende økning i vann- og avløpsgebyrene som de som brukere selv må betale.

Kommunen har etter *annet punktum* også anledning til å stille særlige vilkår i tillatelsen. Det kan for eksempel være aktuelt å stille vilkår om drift i samsvar med selvkostprinsippet og at andelslaget organiseres i tråd med samvirkeloven, herunder blir registrert i Foretaksregisteret.

Av *tredje ledd* fremgår det at kommunen også ved sammenslåing eller vesentlig utvidelse av anlegg kan kreve at selskapet omdannes til andelslag eid av brukerne. Kommunen avgjør også om det skal stilles særlige vilkår for tillatelsen.

Kommunens vedtak etter § 2 vedrørende etablering, sammenslåing eller utvidelse av vann- og avløpsanlegg, kan påklages etter de alminnelige reglene i forvaltningslovens § 28 annet ledd. Overordnet departement for vann- og avløpsanlegg er henholdsvis Helse- og omsorgsdepartementet og Miljøverndepartementet.

5.1.2. Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovforslaget endrer ikke på dagens eierstruktur, men skal først og fremst hindre salg av kommunale vann- og avløpsanlegg i fremtiden. Forslaget får derfor ingen umiddelbare konsekvenser verken for eiere av vann- og avløpsanlegg eller for mottakere av vann- og avløpstjenester.

For kommunen innebærer forslaget en plikt til å vurdere om kommunen selv skal etablere nye vann- og avløpsanlegg eller om private aktører skal gis adgang til dette. Hovedregelen er at kommunen selv skal sørge for disse tjenestene. Forbudet mot salg av private anlegg til andre enn kommuner medfører for øvrig ingen tilsvarende kjøpeplikt for kommunene.

Ordningen med krav om tillatelse fra kommunen til sammenslåing, vesentlig utvidelse eller nyetablering av private vann- og avløpsanlegg, innebærer at kommunene får en ny forvaltningsoppgave. Dette vil medføre noe merarbeid i form av saksbehandling. Videre vil behandlingen av eventuelle klager føre til nye oppgaver for klageinstansen.

For brukerne av vann- og avløpstjenester vil lovforslaget ikke medføre umiddelbare endringer, fordi dagens eierstruktur videreføres. Der det er behov for ny utbygging av vann- og avløpsanlegg, er hovedregelen at disse skal være kommunale, noe som blant annet gir brukerne større forutsigbarhet når det gjelder gebyrnivåer osv. enn det private anlegg vil gi, fordi disse ikke er underlagt reglene om selvkost.

For eiere av private anlegg får forslaget først og fremst betydning ved ønske om salg. Kommunene pålegges ingen kjøpeplikt, men vil som følge av sitt overordnede ansvar på vann- og avløpsområdet normalt overta anleggene.

Anlegg i annen offentlig eie er i forslaget unntatt fra lovforslaget og berøres derfor ikke. Tilsvarende er anlegg knyttet til næringsvirksomhet unntatt fra kravet om kommunalt eierskap, og berøres bare ved ønske om å knytte til seg private abonnenter. I slike tilfeller må virksomheten søke kommunen om tillatelse.

5.2. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter helselovgivningen

Helselovgivningen har ingen bestemmelser som pålegger kommunene plikter mht. opparbeidelse, drift og vedlikehold av vannledninger, vannbehandlingsanlegg, pumpestasjoner, høydebasseng mv. Kommunen har imidlertid et overordnet ansvar for at de sanitære forholdene i kommunen er tilfredsstillende. I enkelte tilfeller kan dette innebære at det må etableres en kommunal vannforsyning der utbygging ellers ikke er av interesse for private aktører, og hvor manglende felles vannforsyning kan innebære et hygienisk problem.

I utgangspunktet er det vannverkseier som er ansvarlig for at vannforsyningen er tilfredsstillende både hygienisk og miljømessig. Drikkevannsforskriften gjelder alle vannverk som forsyner 2 eller flere husstander/hytter, mens godkjenningsplikten først gjelder ved 50 personer/20 husstander. Kommunen vil derfor primært opptre som helsemyndighet via kommunehelsetjenesten i en samordning med Mattilsynet. Det vil derfor bare være unntaksvis at det anses nødvendig at kommunen selv sørger for å etablere vannforsyningen ut fra forpliktelsene i helselovgivningen.

I forbindelse med Samhandlingsreformen, som iverksettes fra 1.1.2012, innføres det nytt lovverk som regulerer kommunenes ansvar for befolkningens helse.

I den nye Lov om folkehelsearbeid § 4, 3. ledd, blir kommunenes ansvar for at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter enn kommunen

selv, bl.a. private vannverk, innskjerpet i forhold til tidligere lovgivning. Kommunene plikter etter 1.1.2012 å medvirke gjennom råd, uttalelse, samarbeid og deltakelse i planlegging i forhold til all virksomhet innen kommunen som kan påvirke innbyggernes helse.

5.2.1. Lover om helsetjenesten og folkehelsearbeid i kommunen

I forbindelse med gjennomføring av Samhandlingsreformen, har Helse- og omsorgsdepartementet gjennomført endringer i mye av regelverket på helse- og sosialområdet. Blant annet ble det 24. juni 2011 fastsatt ny lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven). Den nye loven vil sammen med ny helse- og omsorgstjenestelov erstatte kommunehelsetjenesteloven, sosialtjenesteloven og lov om fylkeskommuners oppgaver i folkehelsearbeidet. Endringene vil tre i kraft 1. januar 2012.

Den nye folkehelseloven vil bli hjemmelslov for forskriftene som i dag hjemles i kommunehelsetjenesteloven. Dette gjelder bl.a.:

- Drikkevannsforskriften
- Forskrift om miljørettet helsevern

5.2.2. Ny helse- og omsorgstjenestelov

Gjennom den nye loven får kommunene et ansvar for å forebygge "skade og lidelse". Dette gir kommunene et ansvar i forhold til vann og mangel på vann, som kan forårsake skade eller lidelse. Også i forhold til miljørettet helsevern, gis kommunene et ansvar, bl.a. for biologiske faktorer som direkte eller indirekte kan ha innvirkning på folks helse, herunder vannforsyning.

§ 1-1. Lovens formål

Lovens formål er særlig å forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade, lidelse og nedsatt funksjonsevne.

§ 4a-1 Definisjon og forskrifter

Miljørettet helsevern omfatter de faktorer i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen. Disse omfatter blant annet biologiske, kjemiske, fysiske og sosiale miljøfaktorer.

I samsvar med de formål for kommunehelsetjenesten som nevnt i § 1-2, kan departementet gi forskrifter om miljørettet helsevern, herunder drikkevann og hygieniske forhold i bygninger, boliger, lokaler, innretninger og enhver form for virksomhet. Det kan også gis regler om plikt til å ha internkontrollsystemer og til å føre internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne lov overholdes.

5.2.3. Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)

Kommunene gis i den nye loven som trer i kraft 1.1.2012 et ansvar for å fremme befolkningens helse, forebygge sykdom, skade eller lidelse og ellers beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen. En trygg og sikker vannforsyning omfattes av alle de forhold og ansvar kommunene tillegges i den aktuelle paragrafen.

§ 4. Kommunens ansvar for folkehelsearbeid

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting. Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

5.3. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter brannvernlovgivningen

Forskrift 26. juni 2002 om brannforebyggende tiltak og tilsyn, gitt med hjemmel i lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver omtales kommunens plikt til å etablere og stå for vannforsyningen i en kommune. Forskriften oppstiller en plikt for kommunene til å sørge for at vannforsyningen frem til tomtegrensen i tettbygd strøk er tilstrekkelig til å dekke brannvesenets behov for slokkevann.

I § 5-4 heter det:

"Kommunen skal sørge for at den kommunale vannforsyning frem til tomtegrense i tettbygd strøk er tilstrekkelig til å dekke brannvesenets behov for slokkevann. I boligstrøk o.l. hvor spredningsfaren er liten er det tilstrekkelig at kommunens brannvesen disponerer passende tankbil. I områder som reguleres til virksomhet hvor sprinkling er aktuell, skal kommunen sørge for at det er tilstrekkelig vannforsyning til å dekke behovet."

Ved overtakelse av vannverk, må kommunen planlegge hvordan ansvaret for å sikre brannvesenets tilstrekkelig slokkevann skal ivaretas og hvilke kostnader det eventuelt vil medføre å få ivaretatt dette.

Tilsvarende må brannvesenets behov for slokkevann tas hensyn til når kommunen ikke ønsker å overta et vannverk. I slike tilfeller må kommunen vurdere om behovet for slokkevann i det aktuelle området kan løses på andre måter enn at kommunen overtar ansvaret for vannforsyningen.

Det er tiltakshaver selv som er ansvarlig for at det foreligger tilstrekkelig slokkevann for bygningens behov, herunder til sprinkling, der dette er påkrevet eller ønskelig. Dette er i plan- og bygningsloven uttrykkelig presisert i § 27-1.

Ovennevnte innebærer at kommunen, før den regulerer nye områder til industriformål eller tillater utvidelse av eksisterende områder, må samarbeide tett, enten med kommunens eget vannverk, eller med et eventuelt andels- eller samvirkevannverk, og undersøke om det foreligger tilfredsstillende adgang til tilstrekkelig slokkevann, og hvordan kostnadene med en eventuell utvidelse av hovedledningsnett skal fordeles.

5.4. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter beredskapslovgivningen

Kommunens villighet til å overta ansvaret for andels- eller samvirkevannverk kan også være knyttet til å styrke sikkerheten og beredskapen i vannforsyningen for vannverkets abonnenter. Det kan også være grunnlaget for en mer ufrivillig overtakelse av vannverk, dersom vannverket, som ett av flere forhold, ikke blir drevet på en tilfredsstillende måte.

Kommunene har etter lov om helsemessig og sosial beredskap av 23. juni 2000 en plikt til å utarbeide en beredskapsplan for de helse- og sosialtjenester de skal sørge for et tilbud av

eller er ansvarlig for. Beredskapsplanen skal også omfatte tjenester som etter lov eller avtale tilbys av private virksomheter som en del av de respektive tjenester.

Dette innebærer at kommunene vil ha et ansvar for at det foreligger beredskapsplaner for hendelser som kan medføre reduksjon i et vannverks evne til å yte de tjenestene de har ansvar for. Intensjonen med kravet om beredskapsplan er at den enkelte virksomhet må forberede prosedyrer for omlegging og ressursdisponering som gjør en i stand til å opprettholde tjenestetilbudet dersom slike hendelser inntreffer. I følge forskrift om overgangsbestemmelser til lov av 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap § 1 skal kravet om utarbeidelse av beredskapsplan etter loven § 2-2 være oppfylt innen 1. juli 2003.

Det vises til Miljøverndepartementets veileder fra 1992 *"Sikkerhets- og beredskapsplan for vannforsyningen i kommunene"*, der det fremgår på s. 4 at kommunen har hovedansvaret for vannforsyningen og at den gjennom hovedplanen for vannforsyning skal legge grunnlaget for at alle innbyggerne får tilfredsstillende forsyning. Dette innebærer ikke at kommunen selv må stå for vannforsyningen, men at den må sørge for at den, dersom den utøves av private, finner sted på en tilfredsstillende måte.

5.5. Kommunens ansvar for vannforsyningen etter sivilbeskyttelsesloven

Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven) har som formål å beskytte liv, helse, miljø og materielle verdier ved bruk av ikke-militær makt når riket er i krig, når krig truer, når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og ved uønskede hendelser i fredstid.

I følge lovens § 14 - *Kommunal beredskapsplikt – risiko- og sårbarhetsanalyse* - plikter kommunen å kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen, vurdere sannsynligheten for at disse hendelsene inntreffer og hvordan de i så fall kan påvirke kommunen. Resultatet av dette arbeidet skal vurderes og sammenstilles i en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse).

Risiko- og sårbarhetsanalysen skal legges til grunn for kommunens arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, herunder ved utarbeiding av planer etter plan- og bygningsloven. Risiko- og sårbarhetsanalysen skal oppdateres i takt med revisjon av kommunedelplaner, jf. plan- og bygningsloven § 11-4 første ledd, og for øvrig ved endringer i risiko- og sårbarhetsbildet.

I følge lovens § 15 - *Kommunal beredskapsplikt – beredskapsplan for kommunen* – skal kommunen med utgangspunkt i risiko- og sårbarhetsanalysen etter § 14 utarbeide en beredskapsplan. Beredskapsplanen skal bl.a. inneholde en oversikt over hvilke tiltak kommunen har forberedt for å håndtere uønskede hendelser. Beredskapsplanen skal være oppdatert og revideres minimum én gang per år. Kommunen skal sørge for at planen blir jevnlig øvet. Vannforsyning er en kritisk faktor i forhold til kommunens ansvar for å beskytte innbyggernes liv og helse. Vannforsyning vil derfor inngå som en del av ROS-analysen. Dette må følges opp med konkrete tiltak for å unngå/ redusere mulig skade på vannforsyningssystemene, uavhengig av om disse er kommunale eller private.

5.6. Kommunens ansvar og myndighet etter plan- og bygningsloven

5.6.1. Kommunens ansvar for planlegging av vannforsyning i kommunen

Det anbefales at hovedplaner for vannforsyning med hjemmel i plan- og bygningsloven av 27. juni 2008 nr. 71, som trådte i kraft 1. juli 2009 (pbl), omfatter en strategi for god og sikker vannforsyning for alle kommunens innbyggere og næringsliv samt for framtidige utbyggingsområder i kommunen. Planen bør også omfatte en strategi mht. hvor i kommunen det skal være kommunal vannforsyning, hvor det eventuelt skal være vannverk organisert i samvirkeforetak istedenfor kommunal forsyning og hvor det skal være private løsninger. Dersom det er andels- eller samvirkevannverk i kommunen, bør hovedplanen også vedta en kommunal holdning eller strategi mht. eventuell overtakelse av vannverkene. Strategien bør bygge på faktisk kunnskap om vannverkernes kvalitet, drift samt sikkerhets- og beredskapsmessige forhold.

Pbl. inneholder bestemmelser om kommunens ansvar for vannforsyning. Det kan etter § 11-1 nr. 3 utarbeides kommunedelplan for bestemte områder, temaer eller virksomhetsområder. Det er naturlig å vurdere kommunens behov for å anlegge nye eller ruste opp eksisterende drikkevannskilder, vannbehandlingsanlegg og avløpsrenseanlegg i denne type kommunedelplaner gjennom å få vedtatt hovedplan for hhv. vann og avløp som kommunedelplan. Dermed får kommunen tenkt gjennom hvilke områder det er naturlig at kommunen tar ansvar for å håndtere vannforsyningen til og avløpet fra.

Ved at arealdelen skal angi byggeområder etter § 11-7 nr. 1 og andre områder som er underlagt restriksjoner som har betydningen for bruken av areal, i kraft av hensynssoner etter § 11-8, har kommunene oppfordring til samtidig å vurdere både vann- og avløpsutbygging og sikring av drikkevannskilder i forbindelse med dette. Det er nå vanlig i de fleste kommuner at det legges frem egne planer for utbygging av vannforsynings- og avløpsanlegg for de nærmeste årene.

5.6.2. Kommunens ansvar som plan- og bygningsmyndighet

I kommunens tettbebyggelser og områder hvor det planlegges utbygging, må det være etablert tilfredsstillende infrastruktur for vann og avløp for at byggetillatelse skal kunne gis. For å sikre utbygging i områder med vannforsyning fra andels- eller samvirke-vannverk, må kommunen ha dialog med vannverket for å sikre nødvendig utbygging av infrastrukturen. Dersom vannverket ikke ønsker å bidra med dette og kommunen likevel ønsker utbygging, må kommunen vurdere utbygging av kommunal forsyning i området eller starte forhandling om overtakelse av vannverket. Dersom frivillige løsninger ikke fører fram kan kommunen ekspropriere vannverket for å sikre den framtidige utbyggingen eller skaffe nødvendig grunnlag for å få finansiert utbygging av vann- og avløpsinfrastruktur i det aktuelle området. Områdets avløpsløsning og kvaliteten på dette vil også være avgjørende.

I regulerte områder og i områder som omfattes av bebyggelsesplaner, kan kommunen stille krav om opparbeidelse av hovedledningsnett for vann- og avløp som vilkår for å gi byggetillatelse. Der en kommune, med hjemmel i pbl. § 18-1 har stilt krav om at tomt bare kan deles eller bebygges dersom hovedvannledning fører til og langs eller over tomten, vil kommunen være forpliktet til å overta anlegget når anlegget er ferdigstilt og godkjent. Dette følger av pbl. § 18-1, 5. ledd.

Kommunen overtar anlegget vederlagsfritt etter avholdelse av overtagelsesforretning. Det kan ikke stilles krav om at private skal etablere hovedvannledningen med større diameter enn 150 mm. Med hensyn til vilkår for overtagelse vil det normalt være utarbeidet en kommunal standard som private utbyggere plikter å følge. Kommunen vil i ovennevnte tilfelle ha bundet seg til å innlemme den overtatte ledning i det eksisterende systemet for hovedvannledninger i området.

5.6.3. Pålegg om tilknytning til kommunal vannforsyning

Plan- og bygningsloven § 27-1 er særlig aktuell i forbindelse med fremføring av kommunal ledning i et område med andels- eller samvirkevannverk. I slike tilfeller kan kommunen, etter å ha vurdert de krav som loven stiller, kreve at abonnentene knytter seg til det kommunale vannforsyningsnettet.

En forutsetning for å kunne kreve påkobling er at kommunal ledning føres fram i rimelig avstand til abonnentenes private nett. Kommunen må om nødvendig ekspropriere privat ledningsnett for å kunne kreve påkobling. Med rimelig avstand menes 200-500 meter.

5.7. Ekspropriasjon av vannverk

Dersom kommunen må foreta en tvangsovertakelse av vannverk, må dette skje i form av ekspropriasjon. Før ekspropriasjon benyttes, skal kommunen ha prøvd å komme frem til en minnelig ordning. Overtakelse av vannverk eller vannverkets anlegg ved ekspropriasjon bør være siste utvei dersom partene ikke klarer å framforhandle en omforent løsning. For mer utfyllende redegjørelse for regelverket og saksbehandlingsreglene som gjelder for ekspropriasjon henvises det til Guttorm Jakobsens bok «*Vann- og avløpsrett*» på www.va-jus.no.

5.7.1. Oreigningsloven om ekspropriasjon til vann- og avløpsformål

Oreigningsloven av 23. oktober 1959 nr. 3. § 2 nr. 47 gir hjemmel til ekspropriasjon til vannforsyning og avløp. En viktig forutsetning for å gi samtykke til ekspropriasjon er også gitt i § 2 andre ledd: «*Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast utan det må reknast med at inngrepet tvillaust er til meir gagn enn skade*».

§ 5 i loven gir Fylkesmannen fullmakt til å gi tillatelse til ekspropriasjon.

Bestemmelsen gir kommunen mulighet til å ekspropriere eksisterende VA-anlegg. Bestemmelsen gir også rett til å erverve grunn til oppføring av anlegg og for uttak av vann fra vassdrag og grunnvann, for behandling av råvannet og for magasinering og transport av vannet. Dette omfatter også rett til å legge ledning eller grøft på annen manns eiendom. Denne hjemmelen kan også brukes til å pålegge rådhetsinnskrenkninger rundt vannkilden. For rådhetsinnskrenkninger i forbindelse med planlagt vannforsyning gjelder båndleggingsbestemmelsene i vannressursloven § 13 fjerde ledd.

5.7.2. Plan- og bygningsloven § 16-4 om ekspropriasjon

Plan- og bygningsloven § 16-4 gir særskilt hjemmel for at kommunestyret, med samtykke fra kommunal- og regionaldepartementet, i regulert strøk kan foreta ekspropriasjon utenfor veigrunn for ledning med tilhørende innretninger i forbindelse med avløpsanlegg. I samband med ekspropriasjon etter første punktum kan det også foretas ekspropriasjon for vannledning med tilhørende innretninger. Departementets myndighet er delegert til fylkesmannen.

Det stilles ingen krav til noe spesielt reguleringsformål. Det kan være bolig, industri m.m. Dersom vann- og avløpsledningen legges i grunn som er regulert til vei, vil kommunen kunne ekspropriere med hjemmel i § 35 nr. 1, uten godkjennelse fra fylkesmannen. Det samme gjelder der grunnen er regulert til avløpssystem og/eller vannledning med tilhørende innretninger etter § 25 nr. 6.

5.7.3. Grunnlovens § 105 og Lov om vederlag ved overføring av fast eiendom

Grunnloven § 105 lyder:

Fordrer Statens Tarv, at Nogen maa afgive sin rørlige eller urørlige Eiendom til offentlig Brug, saa bør han have fuld Erstatning af Statskassen.

Dersom det blir nødvendig å ekspropriere i forbindelse med kommunal overtakelse av vannverk, har den som må avstå grunn krav på "full erstatning." Hva som regnes som "full erstatning" avgjøres gjennom særlover og rettsavgjørelser.

Ekspropriasjonserstatningslova har i § 5 regler om at vederlag etter salgsverdi skal fastsettes på grunnlag av det som må påregnes at vanlige kjøpere ville gi for eiendommen ved frivillig salg.

Samme lov har i § 6 regler om at vederlag etter bruksverdi skal fastsettes på grunnlag av avkastingen av eiendommen ved slik påregnelig utnyttelse som det vanligvis er grunnlag for etter forholdene på stedet. Det skal også gis erstatning etter dagens pris for de ressursene på eiendommen som blir ekspropriert.

5.7.4. Eksempler på erstatningsutmåling ved ekspropriasjon av vannverk

Her presenteres to saker som viser rettspraksis mht. erstatningsutmåling ved ekspropriasjon av anlegg tilhørende andelsvannverk som er utdrag fra en mer fullstendig beskrivelse Guttorm Jakobsens bok "*Vann- og avløpsrett*".

1. Haram kommunes ekspropriasjon av Longva Vassverk

Formålet med ekspropriasjonen var å overta hovedledningsnett til Longva Vassverk for etablere sikker vannforsyning til innbyggerne på en rekke øysamfunn gjennom en interkommunal løsning kalt «SaHara-prosjektet».

Fylkesmannen i Møre og Romsdal gav tillatelse til ekspropriasjonen med hjemmel i overføringslova § 2 nr. 47. Longva Vassverk påklaget avgjørelsen til SFT (nå Klif) med bakgrunn i de interesseavveininger som skal gjøres iht. lovens § 2, andre ledd. Vassverket hevdet at bestemmelsen krever en kvalifisert overvekt av fordeler dersom samtykke til ekspropriasjon skal gis. I SFTs vedtak blir dette vurdert slik:

«Avveininger og konklusjon.

Et interkommunalt nett vil gi bedre sikkerhet enn et lokalt vannverk. Det er en viktig offentlig oppgave å sikre innbyggerne vann. SaHara prosjektet er en stor satsing fra medlemskommunene for å kunne sikre vann til innbyggerne i øysamfunnene. Selv om Longva Vassverk ser ut til å være av de bedre lokale vannverkene, er det viktig at SaHara-nettet kan bli fullført etter planen. Dette er ikke bare tale om kostnadseffektivitet for de foretatte investeringer, men også sikkerhet i vannforsyningen for de øvrige innbyggerne (ekspropriasjonen muliggjør et ringledningsystem). Inngrepet er derfor «tvillaust til meir gagn enn skade».

Av disse grunner opprettholder vi Fylkesmannens samtykke til ekspropriasjon».

Erstatningsutmålingen ble fastsatt av Sunnmøre Herredsretts skjønn av 06.10.1997.

Det totale ledningsnett som ble overtatt fra Longva Vassverk var på ca. 14 km, hvorav hovedledningens lengde var på ca. 3,3 km, mens det resterende besto av stikkledninger.

Retten fant at Longva Vassverk var eier av alle stikkledninger, ikke bare de som førte frem til abonnentenes bolighus, men også til næringsbygg, fjøs og andre driftsbygninger.

For skjønnsretten ble gjenanskaffelsesverdien beregnet av teknisk sakkyndig å utgjøre ca. 6,7 millioner, mens den tekniske verdien ble satt til ca. 2,7 millioner. Denne ble beregnet som nytt anlegg delt på totalt levetid, multiplisert med forventet restlevetid med fradrag for samlede merkostnader ved drift av gammelt anlegg.

Retten fant ikke å tilkjenne erstatning etter gjenanskaffelsesverdien. Begrunnelsen var at det ikke ble ansett nødvendig å gjenskaffe et anlegg til tilsvarende bruk for at vannverkets eiere, abonnentene, skulle bli holdt skadesløse iht. vederlagsloven § 7. Dette fordi kommunen uten opphold ville forsyne abonnentene med vann gjennom det samme ledningsnett som hittil hadde blitt benyttet. I en slik situasjon fant retten at vannverket ville være tilstrekkelig vernet ved erstatning etter vederlagsloven § 5 (salgsverdi) eller § 6 (bruksverdi).

I valget mellom bruksverdi og salgsverdi, ble det vist til at retten skal legge bruksverdien til grunn dersom denne var høyest, jf. vederlagsloven § 4,1. ledd. Retten fant det ikke sannsynlig at en kapitalisering av vassverkets årlige nettoavkastning ville gi en bruksverdi som oversteg salgsverdien.

Ved erstatningsfastsettelsen la retten videre til grunn at det ikke finnes noe vanlig marked for omsetning av brukte vannverk. Ledningsnettets måtte imidlertid anses å ha en verdi for alle som måtte påta seg å stå for vannforsyningen i Haram kommune. At det i dagens situasjon bare var kommunen som var aktuell, fratok ikke ledningsnettets karakteren av en salgsverdi.

Salgsverdiens størrelse måtte i sin tur avhenge av ledningsnettets tekniske tilstand. Det ble lagt til grunn basert på den sakkyndiges rapport, at det hadde vært lite problemer med ledningsnettets. Retten fastsatte så etter en samlet vurdering erstatning for ledningsnettets med kr. 2.100.000,-.

Hva særskilt gjaldt spørsmålet om erstatning for den kommunale tilknytningsavgiften fremsatt av vannverkets abonnenter, fant retten det riktig å pålegge kommunen å erstatte denne. Her som ellers fremhevet skjønnsretten *"skal ekspropriaten ha dekket sitt fulle tap, og det er ikke tvilsomt at det er sammenheng mellom kommunens overtagelse av ledningsnettets og kravet om tilknytningsavgift."*

Når det gjaldt den årlige vannavgiften, kom retten til at Longva Vassverks abonnenter ikke hadde rett til å få erstattet økningen i den årlige vannavgift fra kr. 615,- til 2078,- inkl. mva. for et bolighus med inntil 250 kvadratmeter bruksareal.

2. Fet kommunes ekspropriasjon av I/S Tientjernvannledningen

Formålet med ekspropriasjonen var å nedlegge I/S Tientjernvannledningen vannverk, men slik at Fet kommune skulle benytte deler av vannverket anlegg i sitt eget vannforsynings-system. Ekspropriasjonstillatelsen ble gitt av Fylkesmannen i Oslo og Akershus som bl.a. anbefalte følgende i sin begrunnelse:

«Vi finner etter dette at vilkårene for ekspropriasjon er til stede. Da det gjelder eksisterende vannforsyningsanlegg, er hjemmelen for ekspropriasjon oreigningsloven § 2 nr. 47. I medhold av nevnte bestemmelse samtykker fylkesmannen i at Fet kommune eksproprierer I/S Tientjernvannledningens eiendom med vannkilder, rettigheter i nedslagsfeltet, brønn, pumpehus og ledninger mv. Fylkesmannens samtykke til forhåndstiltredelse er unødvendig i det generalforsamlingen i I/S Tientjernvannledningen den 30. august d.å. gav Fet kommune tillatelse til å kople kommunalt vann inn på I/S Tientjernvannledningens ledningsnett».

Vannverket ble opprinnelig etablert i 1910 med formål å bygge vannledning fra Tientjern til medlemmenes eiendommer. På tidspunktet for avholdelse av skjønnet besto interessentskapet av 64 andelshavere, hvorav Fet kommune innehadde 6 andeler slik at interessentskapet totalt besto av 69 andeler. I 1985 hadde vannverket for øvrig ca. 550 abonnenter.

Spørsmålet for Nedre Romerike herredsrett var følgelig hvilken erstatning som skulle betales for overtagelsen.

Tvistepunktet i saken var særlig knyttet til anleggets bruksverdi, jf. vederlagslovens § 6 og dets salgsverdi, jf. vederlagsloven § 5. Skjønnsretten fant at anlegget, i den tilstand det nå var i, ikke hadde noen salgsverdi med grunnlag i fremtidig drift av anlegget. Dette var fordi retten fant at det ikke forelå noen bruksverdi i form av kapitalisert nettoavkastning ved fortsatt drift av anlegget.

Årsaken til at retten kom til dette resultat, lå i en vurdering av kostnadene som sannsynlig ville påløpe ved gjennomføring av helsemyndighetenes pålegg om ny vannkilde. I denne vurderingen tok retten hensyn til kostnader til ombygging og fornying av ledningsanlegget, bygging av nytt høydebasseng samt forsterkning av ledningsnett, samt fremtidige driftsomkostninger for det opprustedes anlegg. Når de samlede fremtidige utgifter ble sammenlignet med de fremtidige inntekter som kunne forventes basert på kommunale avgiftssatser, ble det konkludert med at driften ville gå i underskudd.

Ut fra dette kunne man imidlertid ikke slutte at anlegget i ekspropriasjonsrettslig henseende måtte betraktes som verdiløst og at erstatningen følgelig skulle settes til null. Etter skjønnsrettens oppfatning måtte man her se på de enkelte deler av anlegget, herunder rettighetene, løsevet fra spørsmålet om fremtidig drift. Det ble lagt til grunn at selv om det ikke skulle finnes aktuelle kjøpere til vannverket som sådant, kunne det meget vel tenkes kjøpere av verkets enkelte bestanddeler. Retten kunne ikke se at det skulle spille noen rolle i denne vurderingen at de foretatte investeringer i tekniske installasjoner og rettigheter nå var regnskapsmessig nedskrevet, og at kapitalen var brakt til veie gjennom abonnentenes vannavgift og ikke av andelshaverne.

Etter dette foretok retten en oppdeling av vannverket i tre kategorier. I førstnevnte kategori, som var de deler av anlegget som ble ansett å ha en verdi uten nødvendigvis å være knyttet til en vannleveranse, plasserte retten vannbehandlingshuset (filtreringshus) med tilhørende tomt på 808 kvadratmeter. Erstatning for hus med tomt, rettigheter til grunn samt utstyr i hus og grunnvannsbrønn ble fastsatt til kr. 250.000,-.

I kategori 2, som var de deler av anlegget som nok kunne ha verdi som ledd i vannleveranse, men som også kunne nyttes av andre vannleverandører enn I/S Tientjernvannledningen, plasserte retten det ledningsanlegg med tilhørende kummer som NRV hadde tatt i bruk som en del av sitt vandistribusjonssystem. Skjønnsretten fant at de installasjoner det her gjaldt, ville ha en verdi for alle som måtte påta seg vannforsyningen i Fet kommune. At det i den aktuelle situasjon bare var NRV/kommunen som var aktuell i så henseende, kunne ikke frata denne karakteren av salgsverdi.

Etter en vurdering av ledningsnettets tekniske tilstand, der det ble konkludert med at anlegget ville medføre noe større vedlikeholdsarbeid enn normalt, fastsatte skjønnsretten erstatningen for ledningsnett med kummer til kr. 1.250.000,-.

5.7.5. Lov om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven)

I tilfeller hvor kommunen har overtatt et vannverk, men det ikke er mulig å oppnå enighet om erstatning/økonomisk oppgjør, kan kommunen begjære skjønn etter skjønnsprosesslovens § 4 for å få fastsatt det økonomiske mellomværende. Skjønn etter

denne lovhjemmelen kan forlanges "når dette er hjemlet enten ved lov eller overenskomst", dvs. etter avtale mellom partene om å løse erstatningsspørsmålet ved skjønn.

5.8. Forurensningsforskriften kapittel 16 om kommunale vann- og avløpsgebyr

Forurensningsforskriften kapittel 16 angir rammene for utforming av kommunens gebyrforskrifter for vann og avløpsgebyr.

Forskriften gir kommunen mulighet til å etablere særskilte gebyr for de geografiske områdene som overtas fra andels- eller samvirkevannverk under visse forutsetninger:

§ 16-5 Ulike gebyrsatser

Det kan fastsettes lavere tilknytningsgebyr for eiendommer der det er betalt refusjon eller annen form for opparbeidelseskostnader for vann- og/eller avløpsanlegg som er utført etter planer godkjent av kommunen.

Det kan fastsettes ulike gebyrsatser for tilknytnings- og årsgebyr dersom et vann- eller avløpsanlegg eller større enhet av dette medfører vesentlig høyere eller lavere kostnader enn de øvrige.

Det kan videre fastsettes ulike gebyrsatser for tilknytnings- og årsgebyr for ulike boligkategorier, der det er ulike kostnader forbundet med betjening av ulike boligkategorier.

Det kan fastsettes ulike gebyrsatser for avløpsvann som forurensningsmessig avviker fra vanlig kommunalt avløpsvann.

De begrensninger som fremgår av annet til fjerde ledd gjelder ikke fordelingen av den faste delen av årsgebyret ved bruk av todelt gebyrordning.

§ 16-5 andre ledd gir hjemmelsgrunnlag for å etablere et eget gebyrområde for forsyningsområdet til et overtatt andels- eller samvirkeforetak. Høyere årsgebyr i dette området kan finansiere nødvendige investeringer, uten at årsgebyrene for samtlige kommunale abonnenter økes. Se beskrivelsen av dette i kapittel 3.3.5.

§ 16-5 første ledd eller ev. andre ledd vil gi hjemmelsgrunnlag for å etablere særskilte engangsgebyr for tilknytning for nye abonnenter som overtas fra et andels- eller samvirkevannverk. Kommunen kan sette engangsgebyret særlig lavt eller ev. særlig høyt, avhengig av rådende forhold eller ønsker knyttet til overtakelsen. Se beskrivelsen av dette i kapittel 3.5.3.

Det presiseres her at kommunen må endre sine gebyrforskrifter for vann- og avløpsgebyr for å få hjemmelsgrunnlag for differensierte gebyrer for henholdsvis engangsgebyr og årsgebyr. Det er ikke tilstrekkelig at forurensningsforskriften gir rom for dette.

6. Vedlegg

Vedlegg 1: Mal for avtale mellom kommune og andelsvannverk

Vedlegg 2: Fet kommunes overtakelse av Jahren vannverk

A: Kommunestyresak vedr. Kommunal overtakelse av abonnentene og vannledningsnettets fra andelseierne i Jahren vannverk. Vann skal leveres fra kommunens vannverk

B: Avtalen mellom Fet kommune og Jahren Vannverk andelslag, inkl. en konkretisering av grensesnittet for kommunens ansvar og ansvaret til abonnentene

Vedlegg 3: Vindafjord kommune overtakelse av Imsdal vassverk

A. Kommunestyresak vedr. behandling av søknad fra det private Imsdal vassverk om kommunal overtakelse

B. Avtale om overtaking mellom Vindafjord kommune og Imsdal vassverk

Vedlegg 4: Mal for avtale mellom andelsvannverket og grunneiere

Vedlegg 5: Retningslinjer for overtakelse av vannverk i Stryn kommune

Stryn kommune har mange andelsvannverk som det er aktuelt å ta over. Kommunestyret har i 1995 vedtatt retningslinjer med prinsippene som gjelder når kommunen skal overta vannverk.

Vedlegg 6: Selvkostkalkyler overtakelse av andelsvannverk

Beregning av selvkost for ulike løsninger knyttet til en tenkt case, der det må gjøres betydelige investeringer i vannverket eller i kommunal forsyningsledning. Beregningene viser selvkostberegninger før og etter overtakelse av vannverket med alternativene og hvilke konsekvenser det får for gebyrene. Det viser også beregningsgrunnlag for ev. anleggsbidrag som gjør at overtakelsen ikke påvirker årsgebyret for de øvrige abonnentene.

Vedlegg 7: Selvkostkalkyler vannverk med bedre standard enn kommunens

Beregning av selvkost ved overtakelse av et andelsvannverk som har bedre standard og lavere gebyrer enn det kommunale. Beregningen viser hva som ev. blir endret årsgebyr etter overtakelse, ev. grunnlag for beregning av en kjøpesum for vannverket som reflekterer den besparelsen kommunen har i forhold til framtidige investeringer i vannverket.

Vedlegg 1: Mal for overtakelsesavtale

Avtale

mellom

** kommune (videre kalt Kommunen)

og

*** vannverk (videre kalt Vannverket)

1. Avtalens formål

- 1.1** Vannverket har bedt kommunen om overtakelse av vannverket samt ansvaret for å levere vann til dets medlemmer
- 1.2** Kommunen har gjort vedtak om overtakelse i Kommunestyresak */* under vilkår som er angitt i denne avtalen

2. Avtalens omfang

- 2.1** Kommunen overtar ansvaret for vannforsyningen med leveranse fram til påkobling av private stikkledninger, på samme vilkår som øvrige kommunale abonnenter, jf. Kommunens abonnementsvilkår for vann og avløp
- 2.2** Kommunen overtar tekniske anlegg, løsøre og tinglyste rettigheter tilhørende Vannverket som beskrevet i vedlegg 1
- 2.3** Kommunen overtar ikke Vannverkets vannproduksjonsanlegg. Vannverket er selv ansvarlig for å avhende anlegg, bygg og utstyr og bære kostnadene med dette (Strykkes hvis ikke aktuelt)
- 2.4** Kommunen overtar all dokumentasjon over Vannverkets anlegg som skal overtas, nærmere spesifisert i punkt 6
- 2.5** Kommunen overtar ingen heftelser på eiendeler eller forpliktelser overfor abonnenter eller øvrige avtaler som Vannverket har inngått, dersom dette ikke følger av denne avtalen
- 2.6** Eventuelle krav fra medlemmene i Vannverket mot Kommunen i forbindelse med denne avtalen, skal Vannverket håndtere og bekoste, dersom Kommunen ber om det

3. Tidspunktet for kommunal overtakelse

- 3.1** Kommunen overtar ansvaret for vannforsyningen til Vannverkets medlemmer innen *.*.****
- 3.2** Partene skal ha oppfylt vilkårene for overtakelse som angitt i punkt 4 og 5 før overtakelsen. Når partene har gjennomført sine forpliktelser holdes overtakelsesmøte og det føres protokoll der partene signerer på at vilkårene for avtalen er oppfylt

3.3 Vannverket oppløses som selvstendig vannverk på tidspunktet for overtakelse iht. Vannverkets vedtekter for oppløsning

4. Tiltak som skal gjennomføres av Kommunen før overtakelse

Nr.	Tiltak	Kostnad	Frist
	Eksempel på tiltak:		
	Bygge nye ledninger for tilknytning til øvrig kommunal nett		
	Tiltak på eksisterende nett for å sikre et entydig grensesnitt mellom kommunal ledning og privat stikkledningsnett iht. grensesnittavtalen vedlegg 1		
	Tiltak på behandlingsanlegget for å tilfredsstille drikkevanns-forskriftens krav		

5. Tiltak som skal gjennomføres av Andelslaget før overtakelse

Nr.	Tiltak	Kostnad	Frist
	Eksempel på tiltak:		
	Utarbeide abonnentregister med data om; type abonnenter (næring, bolig, fritidsbolig), navn, gnr, bnr, ev. festnr., antall boenheter/antall bygg, m2 bruksareal, vannmålerdata		
	Montere, ev. bytte stoppekraner på alle private stikkledninger iht. kommunens spesifikasjoner		
	Ev. nedleggelse og avhending av anlegg og bygg som ikke lenger skal være i bruk		
	Utarbeide et oppdatert ledningskartverk med oversikt over ledningsnettet		
	Samle dokumentasjon over tekniske anlegg med driftsinstrukser og bruksanvisninger samt med beskrivelse av vannverkets driftsrutiner		

	Inngå avtaler med grunneiere som sikrer kommunen nødvendig tilgang til vannledninger og øvrige anlegg for drift, vedlikehold og fornyelse. Herunder også rett til å benytte privat vei for tilgang til anleggene. Se eksempelavtale i rapportens vedlegg 4		

6. Økonomiske vilkår

6.1 Overtakelse av eksisterende anlegg

Alternativ 1 (normalvarianten)

Kommunen overtar alle anlegg, løsøre og rettigheter vederlagsfritt fra Vannverket. Bankinnskudd, kontantbeholdning og andre fordringer, samt evt. gjeld tilhørende Vannverket, overdras også til Kommunen ved overtakelse i tråd med revidert regnskap på overtakelsestidspunktet (*tilpasses*).

Alternativ 2 (vil normalt ikke være tilfelle, se veiledning i rapportens kap.3.3.4)

Kommunen skal betale * kr. for vannverket da anleggene har høyere standard enn de kommunale anleggene. Det forventes derfor lavere drifts- og vedlikeholds-kostnader samt fornyelsesbehov enn på kommunens anlegg. Overtakelsen av Vannverkets abonnenter medfører økte gebyrinntekter som gir overskudd på kommunens selvkostkalkyle. Istedenfor å redusere årsgebyrene for alle abonnentene, gis Vannverket en økonomisk kompensasjon som øker kommunens selvkost og som gjør at årsgebyrene opprettholdes på samme nivå som i dag.

Beløpet skal betales til Vannverket innen *.*.**

Beregningsgrunnlaget framgår av avtalens vedlegg *

6.2 Finansiering av nødvendige investeringer knyttet til overtakelsen (hvis aktuelt, se veiledning i rapportens kapittel 3.3.2 til 3.3.5)

Kommunen skal gjennomføre nødvendige investeringer i ledningsnett/-vann-behandling for å gi Vannverkets medlemmer tilfredsstillende vannforsyning. For å hindre at dette medfører en sterk økning av årsgebyrene for kommunens øvrige abonnenter, skal hvert enkelt medlem betale et anleggsbidrag på kr. ***,***, - til Vannverket som delfinansiering av dette. Øvrige kostnader finansieres av kommunen. Når anleggsbidragene er innbetalt, starter kommunen gjennomføringen av utbyggingen.

Tiltakene som skal gjennomføres er angitt i pkt. 5 i denne avtalen Beløpet skal betales til Kommunen innen *.*.**

Beregningsgrunnlaget framgår av avtalens vedlegg *

6.3 Engangsgebyr for tilknytning

Ved overtakelsen vil Vannverkets medlemmer bli fakturert for engangsgebyr for tilknytning med *lav sats* iht. Kommunens gebyrforskrifter og – reglement (Se veiledning til dette punktet i rapportens kapittel 3.5.3 og kapittel 5.8)

6.4 Årsgebyr

Vannverkets medlemmer forpliktes til å betale årsgebyr til kommunen iht. kommunens gebyrregulativ.
(Dersom det er aktuelt med egne gebyrer, se veiledning i kapittel 3.3.5 og kapittel 5.8)

7. Avtalens gyldighet

7.1 Avklaringer mht. mottatt tilskudd (hvis aktuelt)

Denne avtalen er inngått under forutsetning av at den kan godkjennes av kommunaldepartementet uten krav om tilbakebetaling av tidligere innvilgede statstilskudd til Vannverket.

7.2 Partenes godkjenning

Denne avtalen er først gyldig etter at kommunestyre og Vannverkets årsmøte har godkjent avtalen.

7.3 Signatur

Denne avtalen er signert i 2 eksemplarer hvorav partene beholder ett hver

8. Tvisteløsning

Tvist mellom partene skal først søkes løst ved forhandlinger. Fører slike forhandlinger ikke fram, skal tvisten avgjøres av en voldgiftsrett på 3 – tre – medlemmer. Av disse velger partene ett medlem hver. Leder oppnevnes av XXX tingrett. Det vises ellers til Lov om voldgift.

Sted   dato   / 20**

For Vannverket

For Kommunen

_____
Navn, tittel

_____
Ordfører

_____
Navn, tittel

_____
Navn, tittel

Vedlegg Grensesnittavtale og dokumentasjon

1. Kommunen skal overta følgende anlegg, løsøre og tinglyste rettigheter:

- Spesifisering av det som kommunen skal overta

2. Grensesnitt mellom kommunale og private anlegg etter overtakelsen

Definisjon av grensesnittet mellom kommunens ansvar og eierskap til ledningsnettets kontra ansvaret for private stikkledninger, for eksempel slik:

- Alle vannledninger og kummer felles for 2 eller flere abonnenter
- Stikkledning fra fellesledning og inn til den enkelte abonnent, inkl. anboringsklammer og stoppekran er abonnentens eiendom og ansvar
- Der stikkledning er uforholdsmessig lang, overtas ledningen fram til utvendig stoppekran i "naturlig tomtegrense", *eller til 30 m fra bygg på eiendommen der utvendig stoppekran ligger mindre enn 30 m fra bygget (tilpasses)*. Kommunen forbeholder seg retten til å endre denne "hovedregelen" ved ev. senere endringer eller omlegging av vannledninger

3. Ledningskartverk, dokumentasjon av øvrige anlegg, driftsinstrukser og driftsrutiner

- Hvilke dokumentasjon er overdratt kommunen

4. Tilstandsvurdering og Vannverkets egenerklæring av funksjon og driftsproblemer

- Resultat av tilstandsvurderingen som er utført av Kommunen og Vannverket som grunnlag for vurdering av investerings- og forbedringstiltak som ligger til grunn for inngåelse av avtalen.
- Vannverkets egenerklæring mht. anleggenes funksjon og omfang av driftsproblemer og alvorlige hendelser de siste fem årene og ev. risikomomenter ved ekstremtilstander som tørke eller kraftig nedbør/vårløsning.
- Kopi av ev. tilsynsrapporter og pålegg fra Mattilsynet

Andre aktuelle vedlegg:

- Grunnlag for beregning av ev. økonomisk kompensasjon til vannverket ved overtakelsen, jf. pkt. 6.1, alternativ 2
- Grunnlag for beregning av ev. anleggstilskudd fra vannverkets medlemmer, jf. pkt. 6.2

Vedlegg 2: Fet kommunes overtakelse av Jahren vannverk

Fet kommune

Sammen skaper vi trivsel og utvikling

Arkivsak: 2008/1669-0

Arkiv: M12

Dato: 24.02.2009

SAMLET SAKSPROTOKOLL

Saksbehandler: Dag Strandbakken

Utv.saksnr	Utvalg	Møtedato
11/09	Fast utvalg for samfunn og miljø	11.03.2009
31/09	Formannskapet	16.03.2009
22/09	Kommunestyret	30.03.2009

Overtakelse av vannforsyningen til andelseierne i Jahren vannverk.

Rådmannens innstilling :

1. Fet kommune overtar Jahren vannverk sitt ledningsnett vederlagsfritt.
2. Fet kommune overtar ansvar for vannleveransene til Jahren vannverk sine andelseiere.
3. Administrasjonen gjennomfører en gjennomgang av Jahren vannverk sin virksomhet våren -09. Kommunen tar forbehold om uforutsette forhold eller kostnader. Finnes slike, skal disse avklares og/eller avtales nærmere med vannverket.
4. Rådmannen anbefaler at nåværende andelseiere i Jahren vannverk slipper å betale tilknytningsavgift ved overtakelse.
5. Rådmannen anbefaler å prioritere en ny tilførselsledning fra det kommunale vannledningsnettet til Jahrennettet i 2010 og at Jahren vannverk deretter avhender nåværende produksjonsanlegg og dertilhørende bygg for egen regning.

Saksprotokoll i Fast utvalg for samfunn og miljø - 11.03.2009

Fast utvalg for samfunn og miljøes behandling:

Man startet med å vurdere Aage Kato Holt sin habilitet i og med at han er andelseier i Jahren vannverk. Det ble bestemt at han kunne sitte under diskusjonen, blant annet for å kunne besvare spørsmål.

Holt fratrådte når det skulle stemmes.

Kommunen vil ved et positivt vedtak gå i gang med nærmere utredninger om når man skal ta over og på hvilken måte tilknytningen skal skje.

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Fast utvalg for samfunn og miljøes enstemmige innstilling:

1. Fet kommune overtar Jahren vannverk sitt ledningsnett vederlagsfritt.
2. Fet kommune overtar ansvar for vannleveransene til Jahren vannverk sine andelseiere.
3. Administrasjonen gjennomfører en gjennomgang av Jahren vannverk sin virksomhet våren –09. Kommunen tar forbehold om uforutsette forhold eller kostnader. Finnes slike, skal disse avklares og/eller avtales nærmere med vannverket.
4. Rådmannen anbefaler at nåværende andelseiere i Jahren vannverk slipper å betale tilknytningsavgift ved overtakelse.
5. Rådmannen anbefaler å prioritere en ny tilførselsledning fra det kommunale vannledningsnettet til Jahrennettet i 2010 og at Jahren vannverk deretter avhender nåværende produksjonsanlegg og dertilhørende bygg for egen regning.

Saksprotokoll i Formannskapet - 16.03.2009

Formannskapets behandling:

Saksprotokoll m/behandling og innstilling fra Fast utvalg for samfunn og miljøes møte 11.03.2009 var lagt på bordet til representantene og vedlegges protokollen.

Varaordfører Jon Røine (SP) tok opp spørsmål om sin habilitet som andelseier i Jahren Vannverk.

Formannskapet anså enstemmig Jon Røine for å være inhabil, og han fratrådte under behandling av saken.

Det var etter dette 6 representanter tilstede.

Rådmann Lars Ole Saugnes påpekte behov for korrigering av innstillingens pkt. 4 og 5 slik:

"4.

Nåværende andelseiere i Jahren vannverk slipper å betale tilknytningsavgift ved overtakelse.

5.

Ny tilførselsledning fra det kommunale vannledningsnettet til Jahrennettet prioriteres i 2010. Jahren vannverk avhender deretter nåværende produksjonsanlegg og dertilhørende bygg for egen regning."

Repr. Ronny Røste (FrP) foreslo:

"Fet kommune er positiv til å imøtekomme Jahren vannverks henvendelse om overtakelse av vannverket.

Rådmannen bes komme tilbake med sak knyttet til overtakelse når gjennomgang av vannverkets forpliktelser etc. er foretatt."

Repr. R. Røstes forslag fikk 3 stemmer.

Stemmene fordelte seg slik:

FrP-2, H-1.

3 stemte mot forslaget.

Stemmene mot forslaget fordelte seg slik:

AP-3.

I og med at det etter avstemming var stemmelikhet for/mot forslaget, benyttet Arbeiderpartiets ordfører Lisbet Lofthus Gabrielsen sin dobbeltstemme.
Repr. R. Røstes forslag var dermed falt.

Fast utvalg for samfunn og miljøes innstilling m/korrigerings av pkt. 4 og 5 som referert over ble enstemmig vedtatt.

Formannskapetets enstemmige innstilling:

- 1. Fet kommune overtar Jahren vannverk sitt ledningsnett vederlagsfritt.**
- 2. Fet kommune overtar ansvar for vannleveransene til Jahren vannverk sine andelseiere.**
- 3. Administrasjonen gjennomfører en gjennomgang av Jahren vannverk sin virksomhet våren –09. Kommunen tar forbehold om uforutsette forhold eller kostnader. Finnes slike, skal disse avklares og/eller avtales nærmere med vannverket.**
- 4. Nåværende andelseiere i Jahren vannverk slipper å betale tilknytningsavgift ved overtakelse.**
- 5. Ny tilførselsledning fra det kommunale vannledningsnett til Jahrennettet prioriteres i 2010. Jahren vannverk avhender deretter nåværende produksjonsanlegg og dertilhørende bygg for egen regning.**

Saksprotokoll i Kommunestyret - 30.03.2009

Kommunestyrets behandling:

Representanten Aage Kato Holt (AP) og varaordfører Jon Røine (SP) fratrådte som inhabile ved behandling av saken som andelseiere i Jahren Vannverk.

Vararepresentantene Kjersti Myhrer (AP) og Kristoffer Amundsen (SP) tok sete.

Fet Arbeiderparti v/repr. Harald Svendsen foreslo som tillegg til innstillingens pkt. 3:

"Etter denne avklaringen og når tilkoblingsledningen er fullført, overtar Fet kommune Jahren Vannverks ledningsnett."

Repr. Ronny Røste (FrP) tok opp sitt forslag fra behandlingen i formannskapet slik:

"Fet kommune er positiv til å imøtekomme Jahren vannverks henvendelse om overtakelse av vannverket."

Rådmannen bes komme tilbake med sak knyttet til overtakelse når gjennomgang av vannverkets forpliktelser etc. er foretatt."

Repr. Kåre Steinsland (SV) foreslo:

"Formannskapets innstilling pkt. 1 bytter plass med formannskapets innstilling pkt. 3."

Repr. R. Røstes forslag falt med 10 stemmer.

Stemmene for forslaget fordelte seg slik:

FrP-6, H-4.

17 stemte mot forslaget.

Repr. K. Steinslands forslag vedr. endring av rekkefølgen for pkt. 1 og 3 ble enstemmig vedtatt.

Formannskapetets innstilling med tillegg til pkt. 3 som foreslått av Fet AP (nytt pkt. 1, jfr. avstemmingen over) ble enstemmig vedtatt.

Kommunestyrets vedtak:

1. Administrasjonen gjennomfører en gjennomgang av Jahren vannverk sin virksomhet våren –09. Kommunen tar forbehold om uforutsette forhold eller kostnader. Finnes slike, skal disse avklares og/eller avtales nærmere med vannverket.
Etter denne avklaringen og når tilkoblingsledningen er fullført, overtar Fet kommune Jahren Vannverks ledningsnett.
2. Fet kommune overtar ansvar for vannleveransene til Jahren vannverk sine andelseiere.
3. Fet kommune overtar Jahren vannverk sitt ledningsnett vederlagsfritt.
4. Nåværende andelseiere i Jahren vannverk slipper å betale tilknytningsavgift ved overtakelse.
5. Ny tilførselsledning fra det kommunale vannledningsnett til Jahrennettet prioriteres i 2010. Jahren vannverk avhender deretter nåværende produksjonsanlegg og dertilhørende bygg for egen regning.

Dokumenter som ligger på saken :

Brev fra Jahren vannverk mottatt 11.09.2008

Brev fra Fet kommune til Jahren vannverk sendt 18.09.2008

Brev fra Jahren vannverk mottatt 18.02.2009

Bakgrunn for saken :

Fet kommune mottok 11.09.2008 en henvendelse fra Jahren vannverk med en forespørsel om Fet kommune var interessert i å overta ansvaret for vannforsyningen til andelseierne i Jahren vannverk. Forutsetningen var at Jahren vannverks andelseiere måtte vedta dette på årsmøtet som ble holdt 05.02.2009. Jahren vannverks årsmøte vedtok 05.02.2009 å gå i forhandlinger med Fet kommunale vannverk om overtakelse av vannleveransene til andelseierne og 18.02.2009 mottok Fet kommune en offisiell henvendelse om mulig overtakelse av vannleveransene til Jahren vannverk fra leder i Jahren vannverk, Ole Martin Øyen. Enhet for kommunalteknikk har etter den første henvendelsen fra Jahren vannverk gitt en tilbakemelding om at Fet kommune stiller seg positiv til å ta over disse vannleveransene.

Jahren vannverk:

Jahren vannverk har i dag 29 andelseiere og leverte i 2007 6576 m³ vann. Ledningsnettets har blitt oppdatert over en lengre periode og består nå utelukkende av plastrør. Jahren vannverk har produksjonsanlegg på Hellerud. Dette består av 3 borebrønner, et hus med tank på 30 m³ og UV- renseanlegg, samt en eldre dam som fungerer som reservevann ved brann. Noe av grunnen anlegget står på eier Jahren vannverk selv og noe tilhører en annen grunneier. Jahren vannverk ønsker dialog med Fet kommune for å finne en løsning så snart som mulig på grunn av leveringsproblemer til sine abonnenter, spesielt på våren.

Saksutredning :

Enhet for kommunalteknikk ser det som en naturlig og hensiktsmessig utvikling med tanke på kapasitet og sikkerhet at flest mulig av kommunens innbyggere forsynes med kommunalt vann. Det kommunale vannledningsnettets kan på en forholdsvis enkel måte kobles opp mot Jahrennettets. Enhet for kommunalteknikk foreslår å videreføre en 160mm vannledning langs Jahrenveien og frem til hovedledningen til Jahren vannverk, ca. 520 meter. Jahren vannverk vil da få tilfredsstillende vannforsyning til forbruk og brannvannsdekning. En må også ta høyde for å utbedre/montere nye brannkummer. Det er på nåværende tidspunkt for tidlig å anslå hvilke kostnader en overtakelse av Jahren vannverk vil påføre Fet kommune, men bare kostnadene med tilførselsledningen vil komme på ca. kr. 500 000,-. Enhet for kommunalteknikk vil ikke anbefale å overta produksjonsanlegget til Jahren vannverk og dertilhørende bygg etc. Enhet for kommunalteknikk vil også foreslå at Jahren vannverks nåværende andelseiere slipper å betale tilknytningsavgift ved en eventuell overtakelse, da en må se det slik at dette er betalt til eget anlegg tidligere.

Gjennomgang av virksomheten:

Før overtakelse vil Fet kommune foreta en gjennomgang av Jahren vannverk sin virksomhet. Det presiseres at det som overtas er verdiene og ikke andelslaget. Ved gjennomgangen vil kommunen be om dokumentasjon som leverandøravtaler, kundeavtaler, offentlige pålegg, eventuelle ansvarssaker, heftelser, forpliktelser, offentlige tillatelser, revidert regnskap, arbeider utført på ledningsnettets, kart etc. Kommunen vil også be om dokumenterte avtaler med og eventuelle andre forhold til grunneiere.

Rådmannens vurdering :

Rådmannen ser det som positivt at Fet kommune kan bidra til at vannforsyningen blir bedre i områder av bygda som ikke har tilfredstillende mengder vann gjennom hele året. Rådmannen vurderer overtakelsen av Jahren vannverk som en naturlig del av det overordnede ansvaret med å betjene alle bygdas innbyggere på en ansvarsfull og god måte.

RÅDMANNEN I FET

Lars Ole Saugnes
(sign)

Avtale

Mellom

Fet kommune (nedenfor kalt Kommunen)

og

Jahren Vannverk andelslag (nedenfor kalt Andelslaget)

er inngått denne avtale om overtakelse:

1 Partene og formålet

- (1) Andelslaget har bedt Kommunen om å overta vannforsyning, ledningsnett og kummer, slik som beskrevet i pkt 2 i denne avtalen.
- (2) Andelslagets anmodning er behandlet av Kommunen i sak 22/09 i kommunestyret, og er imøtekommet under forutsetninger som er tatt med i denne avtalen.
- (3) Andelslaget er en sammenslutning av eiere av eiendommer innen forsyningsområdet for Jahren vannverk. Andelslaget er ikke registrert i Enhetsregisteret med begrensning av ansvaret for medlemmene.
- (4) Kommunen overtar vannforsyning og angitte eiendeler, men overtar for øvrig intet ansvar som måtte foreligge for Andelslaget og dets medlemmer.

2 Overtakelse

- (1) Kommunen overtar vannforsyning fram til de private påkoblingspunktene for medlemmene av Andelslaget, på samme vilkår som det andre private har fra Kommunen.
- (2) Kommunen overtar ledningsnett og kummer som beskrevet i Vedlegg Grensesnittavtale, til denne avtale.

- (3) Kommunen overtar all den dokumentasjon som Andelslaget har angående ovennevnte vannforsyning, ledningsnett og kummer.
- (4) Kommunen overtar ingen heftelser på eiendeler og intet ansvar for Andelslagets øvrige forpliktelser av økonomisk eller annen karakter. Andelslaget bekrefter at det ikke foreligger noen heftelser eller andre forpliktelser på det som Kommunen overtar.
- (5) Kommunen overtar ikke Andelslagets nåværende produksjonsanlegg med tilhørende bygg og ledninger.

3 Overtakelsesdato

Kommunen har overtatt det ovennevnte med virkning fra den 1. oktober 2010.

4 Medvirkning fra Andelslaget

Andelslaget er ansvarlig for at samtykke til nærværende avtale foreligger fra alle Andelslagets medlemmer. Eventuelle krav fra medlemmene mot Kommunen i forbindelse med denne avtalen, skal Andelslaget håndtere og bekoste, dersom Kommunen ber om det.

5 Vederlag

- (1) Kommunen betaler intet vederlag for overtakelsen.
- (2) Andelseierne skal ikke betale tilknytningsavgift til Kommunen, men skal etter dato for overtakelsen betale vannavgift etter Kommunens regulativer.

6 Opplysningsplikt

- (1) Andelslaget har opplysningsplikt om alle forhold det kjenner til som kan ha betydning for Kommunens overtakelse. Dette gjelder også forhold som ikke framgår av den dokumentasjonen som Andelslaget leverer ifølge pkt 2 (3).

- (2) Partene skal varsle hverandre skriftlig snarest mulig, dersom det inntreffer forhold som angår overtakelsen og som er i strid med denne avtalen, eller som ikke er regulert i punktene ovenfor.

7 Tvisteløsning

- (1) Blir partene uenige om noe i forbindelse med denne avtale, skal de forhandle og søke å oppnå en minnelig løsning.
- (2) Oppnår partene ikke enighet gjennom forhandlinger, kan hver av dem kreve tvisten forelagt for og avgjort av en oppmann. Dersom partene ikke blir enige om en oppmann innen rimelig tid, så kan hver av dem be Nedre Romerike tingrett om å oppnevne oppmannen.

-- * --

Denne avtalen er underskrevet i to eksemplarer som signeres og beholdes av hver av partene.

Fet, den 22.11.2010

for Fet kommune

for Jahren Vannverk

Lisbeth Røfthaus Gabrielsen

Ole Martin Ørn

Vedlegg 1: Grensesnittavtale

GRENSESNITTAVTALE

Overtakelse av Jahren Vannverk - konkretisering av grensesnitt

1. Fet kommune overtar ledningsnett og tilhørende kummer fra Jahren vannverk den dagen Fet kommune har etablert ny vannforsyning til eksisterende Jahrennett. Overtakelsen medfører at det må settes opp noen grensesnitt i forhold til hva Fet kommune overtar og hva som blir den enkeltes private ansvar.
2. Hovedlinjene på hva Fet kommune overtar og blir ansvarlig for vil vises på kartgrunnlag. "Standard abonnementsvilkår for vann og avløp, administrative – og tekniske bestemmelser" og "Vedtekter for vanntilknytning og vannlevering fra Fet kommunale vannverk", vil gjelde for Jahrennettet som det gjør for alt annet vann – og avløpsnett i Fet kommunes eie.
3. Der grensesnittene finnes i kummer er hovedregelen at Fet kommune er ansvarlig for kummen og hovedledningen inne i kummen helt til kran på privat stikkledning. Fra og med kran på privat stikkledning vil den enkelte abonnent ha ansvaret for sin ledning helt til forbrukssted. Eventuelle feil som oppstår på det private ledningsnettet må utbedres så raskt det lar seg gjøre og på bekostning av ansvarlig eier.
4. Kummene Fet kommune overtar, mange av dem typiske grensesnittkummer, er etter kartverksdatabasen Gemini nummerert på følgende vis: 13059, 12911, 12904, 12870, 13775, 13780, 13783, 12871, 13784, 13006. I de tilfellene disse kummene ikke er drenert eller er dårlig drenert må Fet kommune gis anledning til å drenere dem der kommunen mener det er påkrevet/nødvendig.
5. Det er etablert et grensesnitt opp mot pumpehuset som Jahren vannverk i dag henter vannet sitt fra. Dette er gjort ved å sette ned en endekum der første abonnent på vannledningen fra Jahren vannverks pumpehus/brønn er tilkoblet. Dette vil bli den siste abonnenten etter overtakelsen på dette ledningsstrekke. Ved denne påkoblingen er eksisterende tilførselsledning fra Jahren vannverks pumpehus fysisk kappet og blendet. Det som da står igjen av ledning(er) fra dette punktet til og med pumpehus/brønner blir Jahren vannverks sitt eie og ansvar.

Vedlegg 3: Vindafjord kommune overtakelse av Imsdal vassverk

VINDAFJORD KOMMUNE SAKSPAPIR

SAKSGANG			
Styre, utval, komite m.m.	Møtedato	Saksnr	Sakshands.
Utval for drift, utvikling og kultur	30.08.2010	046/10	TGS
Kommunestyret	14.09.2010	036/10	TGS

Avgjerd av: Saksansv.: Tor Gunnar Skaar	Arkiv: K2-M12 Objekt:	Arkivsaknr 10/1257
--	--	------------------------------

SØKNAD OM OVERFØRING AV IMSLAND VASSVERK TIL KOMMUNEN

Dokumentliste:

Nr	T	Dok.dato	Avsender/Mottakar	Tittel
1	I	25.04.2010	Imsland Vassverk	SØKNAD OM OVERFØRING AV IMSAND VASSVERK TIL KOMMUNEN
4	I	15.08.2010	Theodor Imsland	NOTAT ETTER MØTE OG SYNFARING ANG. SØKNAD OM KOMMUNAL OVERTAKING AV IMSLAND VASSVERK 01.06.2010

Saksopplysningar:

Imsland vassverk v/ styreleiar Teodor Imsland søker i skriv datert 23.04.10, jf vedlegg, om kommunal overtaking av vassverket. Vassverket har på årsmøte gjort samrøystes vedtak om å søkja om dette.

Vassverket har i dag 123 abonnentar, herav 41 hytteabonnentar. Gebyret er i dag på kr 2500,- for bustader og kr. 4500,- for gardsbruk. Tilkoplingsgebyret er på kr 16000,-. Alle summar eks. mva. Vasskjelda er i dag 2 bora brønnar ved Hustveitselva. Vatnet vert behandla gjennom UV- anlegg. Pr. i dag er det og bora 2 nye brønnar som ikkje er tekne i bruk.

Vassverket har i vinter hatt problem med stabil leveranse til dei høgast liggande abonnentane slik at ein har måtta etablert provisoriske løysingar.

Etter vedtektene må ein evt. avtale med kommunen opp på ekstraordinært medlemsmøte for gyldig vedtak.

Vurdering:

Imsland vassverk vart bygd i midten av -70 talet og har vokse etter behov. Bora brønnar ved Hustveitelva vert nytta som kjelde. Vassverket forsyner områda rundt Ølmedalsvatn, Imslandsjøen, Byrkjeland og Haugaland. Anlegget er prosjektert og bygd etter dei normene som andre vassverk i Vindafjord er bygd etter. Vatn vert behandla gjennom UV- anlegg og vassverket er godkjent av Mattilsynet.

Vassverket er nå i ferd med å foreta oppgradering av anlegget med m.a. nye brønnar og pumpehus til ein kostnad på om lag 1.0 mill. kr.

Kommunalteknisk har hatt møte med vassverket, jf vedlagde ref. datert 01.06.-10. Referatet er lagt til grunn for vidare arbeid med overføringsarbeidet.

Teknisk sett kan vassverket virke sårbart, då hovudforsyningsleidningen er lagt i Ølmedalsvatnet og det ikkje er omkoplingsmoglegheiter. Høgdebassenget er og dimensjonert i minste laget i forhold til den utvikling vassverket har hatt. Vassverket har heller inga overvaking eller alarmsystem.

Årsgebyret for vanleg bustad er i dag kr 2500,- eks. mva, mot kommunen sitt på kr. 1906,-.

Kommunen har hatt den praksis at private vassverk har vorte overtekne etter kvart som dei har vorte vanskelege å drifta, m.a grunna krav til kompetanse og kvalitet.

Rådmannen viser til tidlegare praksis og meiner kommunen bør overta Imsland vassverk etter same retningslinjer som for andre overtatte vassverk. Det vert vist til vedlagte kopi av Avtale om overtaking av Alvseike/Velde vassverk. Detaljert overtakingsavtale bør utarbeidast i saman med vassverket, og rådmann bør ha fullmakt til å godkjenna denne.

Overtakingsdato bør setjast til 01.01.-2011.

RÅDMANNEN SITT FRAMLEGG TIL VEDTAK:

- 1. Vindafjord kommune overtek Imsland vassverk frå 01.01.2011 som skissert i sakshandsaminga.**
- 2. Rådmannen vert gjeve fullmakt til å godkjenna overtakingsavtalen.**

30.08.2010 UTVAL FOR DRIFT, UTVIKLING OG KULTUR

Rådmannen sitt framlegg til vedtak vart samrøystes tilrådd.

DUK-046/10 TILRÅDING SAMRØYSTES (MED 6 RØYSTER):

- 1. Vindafjord kommune overtek Imsland vassverk frå 01.01.2011 som skissert i sakshandsaminga.**
- 2. Rådmannen vert gjeve fullmakt til å godkjenna overtakingsavtalen.**

14.09.2010 KOMMUNESTYRET

DUK si tilråding vart samrøystes vedtatt (med 24 røyster).

KS-036/10 VEDTAK SAMRØYSTES:

- 1. Vindafjord kommune overtek Imsland vassverk frå 01.01.2011 som skissert i sakshandsaminga.**
- 2. Rådmannen vert gjeve fullmakt til å godkjenna overtakingsavtalen.**

VINDAFJORD KOMMUNE	
TEKNISK KONTOR	
Innk.	25 FEB. 2011
Saksnr.	1488-21.nr. 13415
Arkiv nr.	11/2 Saksh. HF

Avtale om overtaking av Imsland vassverk.

Mellom Vindafjord kommune og Imsland vassverk er det inngått følgjande avtale:

1. Kommunen overtek vassverket sine eigedomar og rettar.
2. Vassverket leverer ~~tinglyste~~ grunnerklæringar for leidningar over eigedomar.
3. Kommunen overtek vassverket sine aktiva og passiva frå overtakingstidspunkt.
4. Avtale med eigar av gnr 83, bnr 3 vedkomande gamle brønnar og grunn til gammalt pumpehus skal seiast opp til årsskiftet. Eigar kan overta pumpehus vederlagsfritt eller krevja dette fjerna."
5. Alle tiltak av teknisk og økonomisk art etter 01.10.-10 skal godkjennast av Vindafjord kommune.
6. Vassverket måler inn leidningsnett m/ kummar.
7. Vassverket sine abonnentar får dei same rettar og pliktar som andre abonnentar tilkopa kommunale vassverk
8. Overtakinga vert gjort gjeldande frå den 01.01. 2011 (Ksak. 036/10).

Ølen den 1 2010

Teodor Imsland
Teodor Imsland
leiar

Kristian Birkeland
Kristian Birkeland
rådmann

Ømund Birkeland
STYREMEDLEM

AVTALE

om anlegg, drift og vedlikehold av vannforsyningssystem

Xxx vannverk (ABC)

_____, eier av gnr._____, bnr._____ i _____ kommune

STRYN KOMMUNE

MØTEBOK

SAK	ORGAN	MØTEDATO	JOUR.NR.	ARKIV NR.
TU- 49/95	Teknisk utval	13.06.95		M12
F- 177/95	Formannskap	14.06.95		
K- 93/95	KOMMUNESTYRE	05.07.95		

Sakshandsamar: Lars Solstad.

KOMMUNAL OVERTAKING AV PRIVATE VASSVERK

Presentasjon:

Kommunen har alt motteke søknad om overtaking av privat vassverk. Det kan kome fleire slike søknader. Det er derfor viktig at kommunen har klare reglar for overtaking, slik at søkjarane blir handsama utifrå same kriteria.

Vurdering:

Når private vassverk skal overtakast er det rimeleg at kommunen tek over vassverket med aktiva og passiva. Vi må rekne med at nokre vassverk er i god stand med relativt høge avgifter og god økonomi, medan andre har utført eit minimum av vedlikehald og halde låge avgifter. Slike skildnader må føre til ulike krav til dei private vassverka som søkjer om overtaking, og til vassverket sine abonnentar.

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Ved overtaking av private vassverk skal følgjande føresetnader leggjast til grunn frå kommunen si side:

- 1. Det skal liggje føre gode leidningskartverk som viser leidningar, stikkleidningar og kummar. For kummane skal det liggje føre kumkort. Norm er kommunen sitt leidningskartverk.
- 2. Vassmålar skal vere montert ved kilden for systematisk avlesing av vassforbruket.
- 3. Det skal liggje føre dokumentasjon på alle tekniske anlegg som inntak, dammar, basseng, pumpestasjonar og innretningar for trykkreduksjonar.
- 4. Vassrettar skal kommunen ta over utan vederlag. Det skal liggje føre tinglyste rettar for alle leidningar og tekniske anlegg. Nedbørsfelt for vasskilde skal vere sikra ved tinglyste hefte.
- 5. Alle fond som måtte vere opparbeidd skal overførast til kommunen.

STRYN KOMMUNE

MØTEBOK

SAK	ORGAN	MØTEDATO	JOUR.NR.	ARKIV NR.
TU- 49/95	Teknisk utval	13.06.95		M12
F- 177/95	Formannskap	14.06.95		
K- 93/95	KOMMUNESTYRE	05.07.95		

- 6. Ut frå den tilstanden og dei investeringane som er gjort i anlegget kommunen skal ta over vil det bli vurdert om det skal krevjast tilknyttingsavgift av abonnentane, og eventuelt storleiken på denne avgifta.

Teknisk utval sitt vedtak.

Rådmannen sitt framlegg samrøystes vedteke.

Formannskapet sitt vedtak:

Teknisk utval sitt framlegg samrøystes vedteke.

Kommunestyret sitt vedtak:

Formannskapet sitt framlegg samrøystes vedteke.

Sign.

Anders Heggdal
Anders Heggdal
sekr.

Utskrift sendt til:
Teknisk sjef, her.

Kommunens selvkostkalkyle
Vedlegg 6

Overtakelse av vannverk med store investeringsbehov. AVV: Andelsvannverk

Investering alt.1 Vannproduksjon 1000 kr	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		1500	(Investering på 1,5 mill.kr og 20 års avskrivning)												
Driftskostnader kommunen	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700
Driftsk. AVV før utbygging		156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156
Økte driftskostnader utbygg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum driftskostnader	0	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856	2856
Kapitalkostnad kommunen	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600
Kapitalkostnader AVV før utb.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økte kapitalkost.utbygging	0	0	146	143	139	135	131	128	124	120	116	113	109	105	101
Sum kapitalkostnader	2600	2600	2746	2743	2739	2735	2731	2728	2724	2720	2716	2713	2709	2705	2701
Selvkost kommunen	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
Selvkost AVV før utbygging	0	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156	156
Økte kostnader utbygging	0	0	146	143	139	135	131	128	124	120	116	113	109	105	101
Sum Selvkost	5300	5456	5602	5599	5595	5591	5587	5584	5580	5576	5572	5569	5565	5561	5557
Gebyrinntekter kommunens abonn.	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
Økte gebyrinntekter AVV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum gebyrinntekter	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
Årsgebyr uten gebyrøkning kr/år	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500
Underskudd uten gebyrøkning	0	-156	-302	-299	-295	-291	-287	-284	-280	-276	-272	-269	-265	-261	-257
Saldo selvkostfond uten gebyrøkning	0	-156	-458	-757	-1052	-1343	-1630	-1913	-2193	-2469	-2741	-3010	-3275	-3536	-3793

Årsgebyr hvis selvkost kr/år		2574	2643	2641	2639	2637	2635	2634	2632	2630	2628	2627	2625	2623	2621
% økning av årsgebyrene selvkost		2,9 %	5,7 %	5,6 %	5,6 %	5,5 %	5,4 %	5,3 %	5,3 %	5,2 %	5,1 %	5,1 %	5,0 %	4,9 %	4,9 %
Gebyrinntekter ved selvkost		5456	5602	5599	5595	5591	5587	5584	5580	5576	5572	5569	5565	5561	5557

Investering alt.2 Vannledninger 1000 kr	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
		3000	(Investeringer i ledningsanlegg på 3,0 mill.kr og 40 års avskrivning)												
Driftskostnader kommunen	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700	2700
Driftsk. AVV før utbygging		0	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Endrede driftskostnader utbygg	0	0	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Sum driftskostnader	0	2700	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740	2740
Kapitalkostnad kommunen	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600	2600
Kapitalkostnader AVV før utb.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Økte kapitalkost.utbygging	0	0	186	184	182	180	178	176	174	173	171	169	167	165	163
Sum kapitalkostnader	2600	2600	2786	2784	2782	2780	2778	2776	2774	2773	2771	2769	2767	2765	2763
Selvkost kommunen	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
Selvkost AVV før utbygging	0	0	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140	140
Endret selvkost utbygging	0	0	86	84	82	80	78	76	74	73	71	69	67	65	63
Sum Selvkost	5300	5300	5526	5524	5522	5520	5518	5516	5514	5513	5511	5509	5507	5505	5503
Gebyrinntekter kommunens abonn.	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
Økte gebyrinntekter AVV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum gebyrinntekter	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300	5300
Årsgebyr uten gebyrøkning kr/år	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500	2500
Underskudd uten gebyrøkning	0	0	-226	-224	-222	-220	-218	-216	-214	-213	-211	-209	-207	-205	-203
Saldo selvkostfond	0	0	-226	-449	-671	-891	-1109	-1326	-1540	-1753	-1963	-2172	-2379	-2584	-2787

Årsgebyr hvis selvkost kr/år			2606	2606	2605	2604	2603	2602	2601	2600	2599	2598	2598	2597	2596
% økning av årsgebyrene selvkost			4,3 %	4,2 %	4,2 %	4,2 %	4,1 %	4,1 %	4,0 %	4,0 %	4,0 %	3,9 %	3,9 %	3,9 %	3,8 %
Gebyrinntekter ved selvkost			5526	5524	5522	5520	5518	5516	5514	5513	5511	5509	5507	5505	5503

Kommunens selvkostkalkyle

Vedlegg 7

Overtakelse av vannverk med bedre standard enn kommunens

1000 kr	Andels- eller samvirke-vannverk	Kommunal vannforsyning
Innbyggere	4500	4500
Innb/abb	2,3	2,3
Abonnenter	1957	2500
Selvkost	4000	5300
Årsgebyr bolig kr/år	2044	2500

Kommunens selvkost etter overtakelse av vannverket 1000 kr	Kommunal overtakelse	
	Alternativ 1	Alternativ 2
Kjøpesum andelsvannverk	0	10000
Økte kapitalkostnader kjøp 1)	0	891
Selvkost etter overtakelse	9300	10191
Økte gebyrinntekter	4891	4891
Sum gebyrinntekter	10191	10191
Overskudd pr. år	891	0
Gebyrinntekter hvis selvkost	9300	10191
Endring i kommunes årsgebyr	-8,7 %	0,0 %
Årsgebyr hvis selvkost kr/år	2281	2500

1) 10 mill.kr avskrevet over 30 år og 5 % rente

I alternativ 1 kan kommunen redusere årsgebyrene med ca. 9 % dersom andelsvannverket overtas vederlagsfritt.

Andelsvannverkets medlemmer vil imidlertid få en økning i årsgebyrer på 12 %

I alternativ 2 betaler kommunen 10 mill.kr for vannverket pga. bedre standard enn kommunens. Kommunens gebyrnivå opprettholdes.

I alternativ 2 vil abonnentene får tilbakebetalt en andel av 10 mill.kr, men vil en økning i årsgebyret på 22 %.

Utgitte Norsk Vann Rapporter

(Tidligere kalt NORVAR-rapporter)

20. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Sluttrapport
- 20a. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Aerob og anaerob behandling
- 20b. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Kalking. Kompostering
- 20c. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Slamavvanning
- 20d. Slambehandling og -disponering ved større kloakkrenseanlegg. Termisk behandling av kloakkslam
21. NORVAR's årsberetning 1991
22. EDB i VAR-teknikken. Fase 1 - kravspesifikasjoner m.m. Status-beskrivelse og forslag til videre arbeid (*Utgått*)
- 23a. Internkontroll for VA-anlegg. Mal for internkontroll-håndbok for VA-anlegg.
- 23b. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for avløpsanlegg. Eksempel fra Fredrikstad og omegn avløpsanlegg
- 23c. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontrollhåndbok for vannverk. Eksempel fra Vansjø vannverk
- 23d. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. Informasjon, avvik og tiltak, verne- og sikkerhetsarbeid, opplæring
- 23e. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved vannbehandlingsanlegg
- 23f. Aktivitetsstyrende håndbok for VA-anlegg. HMS ved avløpsrenseanlegg
- 23g. Interkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Oltedalen kloakkrenseanlegg
- 23h. Internkontroll for VA-anlegg. Eksempel på driftsinstruks Smøla vannverk
- 23i. Internkontroll for VA-anlegg. Internkontroll for VA-transportsystemet. Eksempel fra Nedre Eiker kommune
24. NRV-prosjekt. Korrosjonskontroll ved vannbehandling med mikronisert marmor
25. Mal for prosessoppfølging av anlegg for stabilisering og hygienisering av slam
26. Installering av gassmotor for strømproduksjon ved rensanlegg
27. Mottak og behandling av avvannet råslam ved rensanlegg som hygieniserer og stabiliserer slam i væskeform
28. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt
29. Regnvannsoverløp
30. Utvikling og uttesting av datasystem for informasjonsflyt i VA-sektoren (*Utgått*)
31. PRO-VA, Brukerklubb for prosess-styresystemer, drift- og fjernkontroll for VA-anlegg. Oversikt pr.1993. Leverandører, produkter, konsulenter (*Utgått*)
32. Bruk av statiske metoder (kjemometri) for å finne sammenhenger i analyseresultater for avløpsvann
33. Evaluering av enkle rensemetoder. Slamavskillere
34. Evaluering av enkle rensemetoder. Siler/finnister
35. Kravspesifikasjon og kontrollprogram for VA-kjemikalier (*Utgått*)
36. Filter som hygienisk barriere
37. EU/EØS, konsekvenser for Norges vannforsyning
38. NORVAR-prosjekter 1992/93 (*Utgått*)
39. Implementering av EDB-basert vedlikeholdssystem. Erfaringer fra referanseprosjekt knyttet til pilot-prosjekt ved Bekkelaget rensanlegg (*Utgått*)
40. Driftsassistanter for avløp. Utredning om rolle og funksjon fremover
41. Metri-tel. Kommunikasjonsmedium for VA-installasjoner. Erfaringer fra prøveprosjekt i Sandefjord kommune (*Utgått*)
42. Industriavløp til kommunalt nett. Evaluering av utførte industrikartleggingsprosjekt.
43. Korrosjonskontroll ved Hamar vannverk
44. Slam på grøntarealer. Erfaringer fra et demonstrasjonsprosjekt. Vekstsesongen 1994
45. Forsøk med forfelling og felling i 2 trinn med polyaluminium-klorid høsten 1993 Kartlegging av slam- slamvannsstrømmer med og uten forfelling 1993-94
46. Renovering av avløpsledninger. Retningslinjer for dokumentasjon og kvalitetskontroll
47. Strategidokument for industrikontroll
48. NORVAR og miljøteknologi. Forprosjekt
49. Grunnundersøkelser for infiltrasjon - små avløpsanlegg. Forundersøkelse, områdebefaring og detaljundersøkelse ved planlegging og separate avløpsanlegg (*Erstattet av 178/10*)
50. Rørinspeksjon i avløpsledninger. Rapporteringshåndbok (*Erstattet av 145/05*)
51. Slambehandling
52. Bruk av slam i jordbruket
53. Bruk av slam på grøntarealer
54. Rørinspeksjon av avløpsledninger. Veileder (*Erstattet av 145/05*)
55. Vannbehandling og innvendig korrosjonskontroll i vannledninger
56. Vannforsyning til næringsmiddelindustrien. Krav til kvalitet. Vannverkenes erstatningsansvar ved svikt i vannleveransen
57. Trykkreduksjon. Håndbok og veileder
58. Karbonatisering på alkaliske filter
59. Veileder ved utarbeidelse av prosessgarantier
60. Avløp fra bilvaskeanlegg til kommunalt rensanlegg
61. Veileder i planlegging av fornyelse av vannledningsnett
62. Veileder i planlegging av spyling og pluggkjøring av vannledningsnett
63. Mal for godkjenning av vannverk
64. Driftserfaringer fra anlegg for stabilisering og hygienisering av slam i Norge
65. Forslag til veileder for fettavskillere til kommunalt avløpsnett
66. EØS-regelverket brukt på anskaffelser i VA-sektoren
67. Filter som hygienisk barriere - fase 3
68. Korrosjonskontroll ved Stange vannverk
69. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Siler/finnister
70. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 2. Store slamavskillere samt underlag for veileder
71. Evaluering av enkle rensemetoder, fase 3. Veileder for valg av rensemetode ved utslipp til gode sjøresipienter
72. Utviklingstrekk og utfordringer innen VA-teknikken. Sammenstilling av resultatet fra arbeidet i NORVARs gruppe for langtidsplanlegging i VA-sektoren
73. Etablering av NORVARs VA-infotorg. Bruk av internett som kommunikasjonsverktøy (*Utgått*)
74. Informasjon fra NORVARs faggruppe for EDB og IT. Spesialrapport - 5. Utgave Beskrivelse av 34 EDB-programmer/Moduler for bruk i VA-teknikken (*Erstattet av 133/03*)
75. NORVARs faggruppe for EDB og IT. IT-strategi i VA-sektoren. (*Erstattet av 133/03*)
76. Dataflyt-klassifisering av avløpsledninger. (*Erstattet av 150/07*)
77. Alternative områder for bruk av slam utenom jordbruket. Forprosjekt
78. Alternative behandlingsmetoder for fettslam fra fettavskillere
79. Informasjonssystem fordrikkevann, forprosjekt
80. Sjekkliste/veiledninger for prosjektering og utførelse av VA-hoved og stikkledninger - sanitærinstallasjoner
81. Veileder. Kontrahering av VA-tekniske prosessanlegg i totalentreprise
82. Veileder for prøvetaking av avløpsvann
83. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering (*Erstattet av 145/05*)
84. Forfall og fornyelse av ledningsnett
85. Effektiv partikkelseparasjon innen avløpsteknikken
86. Behandling og disponering av vannverksslam. Forprosjekt
87. Kalsiumkarbonatfiltre for korrosjonskontroll. Utpøving av forskjellige marmormasser
88. Vannglass som korrosjonsinhibitor. Resultater fra pilotforsøk i Orkdal kommune
89. VA-ledningsanlegg etter revidert plan- og bygningslov
90. Actiflo-prosjektet ved Flesland ra
91. Vurdering av "slamfabrikk" for Østfold
92. Informasjon om VA-sektoren - forprosjekt
93. Videreutvikling av NORVAR. Resultatet av strategisk prosess 1997/98
94. Nettverksamarbeid mellom NORVAR, driftsassistanter og kommuner
95. Veileder for valg av riktige sensorer og måleutstyr i VA-teknikken
96. Rist- og silgods - karakterisering, behandlings- og disponeringsløsninger
97. Slamforbränning (VA-forsk 1999-11). (Samarbeidsprosjekt med VAV)
98. Kvalitetssystemer for VA-ledninger. Mal for prosessen for å komme fram til kvalitetssystem som tilfredsstiller kravene i revidert plan- og bygningslov
99. Veiledning i dokumentasjon av utslipp
100. Kvalitet, service og pris på kommunale vann- og avløpstjenester
101. Status og strategi for VA-opplæringen
102. Oppsummering av resultater og erfaringer fra forsøk og drift av nitrogenfjerning ved norske avløpsrenseanlegg

103. Returstrømmer i renseanlegg. Karakterisering og håndtering
  104. Nordisk konferanse om nitrogenfjerning og biologisk fosforfjerning 1999
  105. Sjekkliste plan- og byggeprosess for silanlegg
  106. Effektiv bruk av driftsinformasjon på renseanlegg/mal for rapportering
  107. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Teknisk veiledning. Foreløpig utgave
  108. Data for dokumentasjon av VA-sektorens infrastruktur og resultater
  109. Resultatindikatorer som styringsverktøy for VA-ledelsen
  110. Veileder i konkurranseutsetting. Avtaler for drift og vedlikehold av VA-anlegg
  111. Eksempel på driftsinstruks for silanlegg. Cap Clara i Molde kommune
  112. Erfaringer med nye renseløsninger for mindre utslipp
  113. Nødvendig kompetanse for drift av avløpsrenseanlegg. Læreplan for driftsoperatør avløp
  114. Nødvendig kompetanse for drift av vannbehandlingsanlegg. Læreplan for driftsoperatør vann
  115. Pumping av avløpsslam. Pumpetyper, erfaringer og tikk
  116. Scenarier for VA-sektoren år 2010
  117. VA-juss. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Erstattet av 134/03*)
  118. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR- teknikk (*Erstattet av 138/04*)
  119. Omstruktureringer i VA-sektoren i Norge En kartlegging og sammenstilling
  120. Strategi for norske vann- og avløpsverk. Rapport fra strategiprosess 2000/2001
  121. Kjøkkenavfallskverner for håndtering av matavfall. Erfaringer og vurderinger
  122. Prosessen ved utarbeidelse av miljømål for vannforekomster. Erfaringer og råd fra noen kommuner
  123. Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Veiledning for utarbeidelse av lokale forskrifter
  124. Nødvendig kompetanse for legging av VA-ledninger. Læreplan for ADK 1
  125. Mal for forenklet VA-norm
  126. Organisering og effektivisering av VA-sektoren. En mulighetsstudie
  127. Vassdragsforbund for Mjøsa og tilløpselvene - en samarbeidsmodell
  128. Bruk av resultatindikatorer og benchmarking i effektivitetsmåling av kommunale VA-virksomheter. Erfaringer og anbefalinger fra et prøveprosjekt
  129. Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/rapportering hovedledninger
  130. Gjenanskaffelseskostnadene for norske VA-anlegg
  131. Effektivisering av avløpssektoren
  132. Forslag til nytt system for prosjektvirksomheten i NORVAR
  133. IT-strategi for VA-sektoren. Veiledning
  134. VA-JUS. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (*Oppdateres årlig på www.norskvann.no*)
  135. Vannledningsrør i Norge. Historisk utvikling. 26 dimensjonstabeller
  136. Hygienisk barrierer og kritiske punkter i vannforsyningen: Hva har gått galt?
  137. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng (*erstattet av 181/2011*)
  138. Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR-teknikk. Revidert utgave
  139. Erfaringar med klorering og UV-stråling av drikkevatt
  140. NORVARs videre arbeid med slam. Strategisk plan for prosjektvirksomhet, informasjon og kommunikasjon. Forprosjekt
  141. Trenger Norge en VA-lov? Drøfting av behovet for en egen sektorlov for vann og avløp
  142. NORVARs benchmarkingsprosjekt 2004 Presentasjon av målesystem og resultater for 2003 ed analyse av datamaterialet
  143. Kartlegging av mulig helserisiko for abonnenter berørt av trykkløst vannledning ved arbeid på ledningsnettet
  144. Veiledning i overvannshåndtering (*Erstattet av 162/08*)
  145. Inspeksjonsmanual for avløpssystemer. Del 1 – Ledninger
  146. Bærekraftig vedlikehold. Betrakninger av utvalgte problemstillinger knyttet til langsiktig forvaltning av vannledningsnett
  147. Optimal desinfeksjonspraksis for drikkevann
  148. Veiledning i utarbeidelse av prøvetakingsprogrammer for drikkevann
  149. Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Veiledning
  150. Dataflyt – Klassifisering av avløpsledninger
  151. Veiledning for vedlikeholdssystemer (FDV)
  152. Veiledning for anskaffelse av driftskontrollsystemer i VA-sektoren
  153. Norm for symboler i driftskontrollsystemer for VA-sektoren
  154. Norm for tagkoding i VA-anlegg
  155. Norm for merking og FDV-dokumentasjon i VA-sektoren
  156. Veiledning for oljeutskilleranlegg
  157. Organiske miljøgifter i norsk avløpsslam. Resultater fra undersøkelsen i 2006/07
  158. Termoplastrør i Norge – før og nå
  159. Håndbok i kildesporing i avløpssystemet
  160. Driftserfaringer med membranfiltrering
  161. Helsemessig sikkert vannledningsnett
  162. Veiledning i klimatilpasset overvannshåndtering
  163. Veiledning for innhenting og evaluering av tilbud på analyseoppdrag
  164. Veiledning for UV-desinfeksjon av drikkevann
  165. Innsamlingsverktøy for vedlikeholdsdata
  166. Tiltak for å bedre fosforfjerningen på kjemiske renseanlegg
  167. Veiledning for kjøp av VA-kjemikalier
  168. Veiledning for dimensjonering av avløpsrenseanlegg
  169. Optimal desinfeksjonspraksis fase 2
  170. Veileder til god desinfeksjonspraksis
  171. Erfaringer med lekkasjekontroll
  172. Trykktap i avløpsnett
  173. Veiledning for bruk av støpejernsrør
  174. Hygienisering av avløpsslam. Langtidslagring og enkel rankekompostering. Resultater fra 3 års valideringstesting
  175. Vann og avløp for nye i bransjen – læreplan E-læring og samlinger
  176. Statlige gebyrer og avgifter på de kommunale VAR-tjenestene
  177. Drikkevannskvalitet og kommende utfordringer – problemoversikt og status
  178. Grunnundersøkelser for infiltrasjon – mindre avløpsanlegg
  179. Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp
  180. Fjernavlesning av vannmålere
  181. Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng
  182. Prøvetaking av avløpsvann og slam
  183. Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri
  184. Tilsyn med utslipp fra avløpsanlegg innen kommunens myndighetsområde
  185. Fett i avløpsnett. Kartlegging og tiltaksforslag
  186. Veiledning i omorganisering av andelsvannverk til samvirkeforetak
  187. Kommunal overtakelse av vannverk organisert som andelslag eller samvirkeforetak
- Rapportserie B:
- B1: Effektive VA-organisasjoner og tilfredse brukere. Forprosjekt
  - B2: PressurePuls for deteksjon av lekkasje på vannledninger.
  - B3: Kvalitetsheving av nye VA-ledningsanlegg. Kartlegging og tiltaksforslag
  - B4: Vannkvalitet i ledningsnett – Problemoversikt og status. Forprosjekt.
  - B5: Utslipp fra bilvaskehaller
  - B6: Kommunikasjonsstrategi for NORVAR og norske vann og avløpsverk
  - B7: Sandnesmodellen. Eksempel på system for kommunikasjon og virksomhetsstyring
  - B8: Forprosjekt energinettverk i VA-sektoren
  - B9: Utvikling av et system for spørreundersøkelser blant VA-kundene
  - B10: Vannkilden som hygienisk barriere
  - B11: Økonomiske forhold i interkommunalt VA-samarbeid – praksis og kjøreregler
  - B12: Drikkevatt i media
  - B13: Silslam – mengder, behandlingsløsninger og bruksområder. Forprosjekt.
  - B14: Klimatilpasningstiltak i VA-sektoren - forprosjekt
  - B15: Vannforskriftens økonomiske konsekvenser for kommunesektoren og avløpsanleggene
  - B16: Veiledning for kartlegging av energibruk VA-sektoren
- Rapportserie C:
- C1: Sårbarhet i vannforsyningen
  - C2: Stoff for stoff – kilde for kilde. Kvikksølv i avløpsnettet
  - C3: Samarbeid om økt bruk av avløpsslam på grøntarealer
  - C4: Effekter av bruk av matavfallskverner på ledningsnett, renseanlegg og avfallsbehandling
  - C5: Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen - veiledning
  - C6: I veien for hverandre - Samordning av rør og kabler i veigrunnen
  - C7: Forvaltningspraksis ved norsk damsikkerhet

De mest aktuelle rapportene ligger som PDF-filer på www.norskvann.no

- 💧 Norsk Vann er en ikke-kommersiell interesseorganisasjon for vann- og avløpssektoren (VA-sektoren). Organisasjonen skal bidra til å oppfylle visjonen om rent vann ved å sikre VA-sektoren funksjonelle rammevilkår og legge til rette for kunnskapsutvikling og kunnskapsdeling.
- 💧 Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide VA-selskaper, kommunenes driftsassistanser for VA og noen private andelsvannverk. Norsk Vann representerer ca 360 kommuner med over 95 % av landets innbyggere. Virksomheten finansieres i hovedsak gjennom kontingenter fra medlemmene.
- 💧 Norsk Vann styres av eierne gjennom årsmøtet og av et styre sammensatt av representanter fra eierne.

- 💧 I Norsk Vanns prosjektsystem gjennomføres hvert år prosjekter for ca. 6 mill. kroner
- 💧 Det er praktiske og aktuelle spørsmål innenfor vann- og avløp som utredes
- 💧 Deltakerne foreslår prosjekter, styrer gjennomføringen og får full tilgang til alle resultater

